

© Denijel Modrej (Slovenija) / Elvira Megias-Quirós (Španija) / Lara Varat (Hrvaška) / Manta Rybicka (Poljska) / Fabrizio Troccoli (Italija) / Yohanne Lamoulère - Tendances Floue (Francija)

Širimo solidarnost BUILD EUROPEAN SOLIDARITY TODAY (BEST)

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti
Izobraževanje za solidarnost

Sofinancirano s sredstvi programa Evropske unije Erasmus+.

Build European Solidarity Today (BEST) je Erasmus+ projekt.

**Vsebina priročnika ne odraža
nujno stališča ali mnenja Evropske
komisije, ki je izdelavo priročnika
podprla. Evropska komisija prav
tako ni odgovorna za uporabo
podatkov iz te publikacije.**

Kazalo

	Uvodnik	4
	O partnerjih projekta	6
	Na kratko o projektu	8
	Navodila po korakih za izvedbo aktivnosti	9
01	PRIPRAVA TEMELJEV	12
	Spregovorimo o migracijah	13
	Kaj je diskriminacija?	15
	Diskriminacija v vsakdanjem življenju	16
	Izobraževanje za enakopravnost v različnosti in proti predsodkom	18
02	PA ZAČNIMO!	19
	Fotografije	20
	Kaj pomeni analizirati fotografijo?	26
	Elementi analize fotografij	27
03	IZ TEORIJE V PRAKSO	33
	Primeri delavnic: analiziranje fotografij skupaj z mladimi in otroci	34
	Kaj je delavnica pisanja?	38
	Vodenje delavnice kolektivnega pisanja	39
	Vodenje aktivnosti pisanja z mladimi	41
	Primer haikuja	43
	Primer delavnice pisanja	44
04	PROMOCIJA IN OCENJEVANJE PROJEKTA	47
	Iniciative	48
05	DODATNI VIRI	51
	Slovarček	52
	Tematske spletne strani	56
	Literatura za mlade	57
	Tematska literatura	58
	Tematska filmografija	58
	Gledališke predstave	59

Uvodnik

Ko so leta 1990 naši prijatelji iz gibanja Ligue de l'enseignement Rhône-Alpes (Francija) začeli s projektom, se verjetno niso zavedali, kako uspešen bo.

Niso si mogli misliti, da bo petnajst let pozneje Konfederalni center gibanja Ligue de l'enseignement razširil projekt na nacionalno raven ali da bo leta 2021 potekal v šestih evropskih državah.

Seveda se je projekt razvijal. Spremenil je svoje ime, risbe so nadomestile fotografije, pedagoška dokumentacija je postala zajetnejša, število otrok, ki so imeli od nje koristi, pa se je ves čas povečevalo.

Žal pa se niso spremenili razlogi za nujnost obstoja projekta.

Pred tridesetimi leti so pobudniki projekta želeli »predstaviti pozitivne vrednote solidarnosti za preprečevanje rasizma«.

Od takrat se je njihovo delovanje razširilo tudi na druga področja, kjer je potrebna solidarnost kot obramba pred diskriminacijo, trpljenjem in nepravilnostjo. S širitvijo projekta pa je hkrati rasla tudi naša zgroženost nad tem, v kakšno smer se razvija svet.

Danes nam številne ambiciozne nacionalne in evropske ustave zagotavljajo najosnovnejše človekove pravice. Vemo pa, da v vsakodnevni življenjih milijonov naših sodržavljanov te pravice niso vedno tudi v praksi upoštevane. Prav tako je dejstvo, da so v nekaterih evropskih državah te pravice ogrožene in na udaru.

Še posebej skrb vzbujajoč pokazatelj naraščajočih groženj naši demokraciji je ponižujoča usoda migrantov, beguncev in prosilcev za azil v Evropi. Da je pred nami še precej dela, ponazarja tudi 130 milijonov revnih ljudi v Evropski uniji, najbogatejšem območju na svetu. Gostoljubnost in solidarnost sta temelja demokratičnih družb.

Nič ni samoumevno in prepričani smo, da je potrebno vzpostaviti in ohranjati zavedanje o pomenu človekovih pravic in njihovega učinkovitega uresničevanja brez kakršne koli diskriminacije. Za to pa je potrebno poznati in spodbujati zakone, ki te pravice varujejo.

Toda bistvenega pomena so tudi vedenje, reprezentacije ter kakovost medsebojnih odnosov.

Solidarnosti ni mogoče zaukazati – potrebno jo je živeti!

To je naloga izobraževanja v vseh oblikah, tako v šolah kot v družinskem krogu in različnih združenjih.

Odločimo se za solidarnost – boljše naložbe ni!

Michèle Zwang-Graillet,
predsednica gibanja Ligue de l'enseignement

O partnerjih projekta

ARCI (Italija)

Associazione ARCI je italijanska nevladna organizacija za družbeno koristne dejavnosti, ustanovljena leta 1957. Deluje na celotnem območju Italije in ima okoli milijon članov, 17 regijskih odborov, 115 lokalnih odborov ter 4.400 rekreacijskih in kulturnih klubov. Glavna področja delovanja organizacije so:

- kultura: poslanstvo organizacije je zagotavljati rekreacijske in kulturne možnosti (glasba, literatura, ples, gledališče, filmski festivali, tečajji, kulturni programi ipd.);
- izobraževanje, usposabljanje in raziskave: vsebinsko se ukvarjajo tako s kulturnimi (glasba, dramska umetnost, literatura, video, jeziki ipd.) kot socialnimi tematikami (priložnostni tečajji za usposabljanje različnih javnosti, kot so socialni delavci, medkulturni mediatorji ipd.);
- priseljevanje, pravica do azila in boj proti vsem oblikam diskriminacije in rasizma: kampanje ozaveščanja, opolnomočenje migrantov, pomoč pri samorganizaciji migrantov ipd.

V zadnjih petih letih so pri ARCI izvedli veliko izobraževalnih dejavnosti v šolah za krepitev socialnih kompetenc mladih. Rdeča nit teh dejavnosti, pri katerih sodelujejo učenci, je izobraževanje novih generacij o spoštovanju raznolikosti in boju proti diskriminaciji ljudi tujega izvora z dekonstrukcijo stereotipov in razbijanjem prepričanj na podlagi neznanja in strahu.

Projekt je tako popolnoma v skladu s prednostnimi nalogami organizacije ARCI ter predstavlja veliko priložnost za nadaljnje razprave ter za rast in spodbujanje vrednot organizacije.

www.arci.it

CIVES (Španija)

Fundacija Cives je neprofitna organizacija, ki so jo ustanovili državljani, ki se zavzemajo za izobraževanje kot temeljni steber demokratičnih družb. Cives že od svojih začetkov deluje na različnih področjih za pomoč pri poučevanju, še posebej glede vsebin državljanske vzgoje, na drugi strani pa kot laboratorij idej za refleksije in kritične analize z namenom izboljšanja izobraževalnih obzorij, ki se pojavljajo v družbah 21. stoletja.

Organizacija med drugim ustvarja delavnice iz državljanske vzgoje za učitelje, didaktične pripomočke, publikacije in specializirane knjige. Spodbuja tudi srečanja s strokovnjaki, učitelji in člani pedagoške skupnosti. Cives aktivno sodeluje v evropskih projektih, pri čemer je njihov cilj širjenje in izmenjava znanja na področju izobraževanja z mednarodnimi NVO ter pomoč pri krepitvi povezav med organizirano civilno družbo v Evropi.

Cives že tri leta sodeluje v programu BEST!, prej imenovanem Let's Play the Fraternity Card, ter tako prispeva k širjenju solidarnosti kot ključnega elementa v izobraževanju in v evropskih družbah. Uspeh tega programa v Španiji je ponovno pokazal, da obstaja široka pedagoška skupnost, ki si prizadeva za državljansko vzgojo, odprto za uvajanje inovativnih pedagoških orodij za pomoč pri spremljanju učencev pri njihovem razvoju v kritične, odgovorne in strpne državljane. Še naprej si bodo prizadevali za izobraževanje, ki bo kos tej nalogi.

www.fundacioncives.org

Center za mirovne študije (Hrvaška)

Center za mirovne študije (CMŠ) je neprofitno združenje državljanov, ki si prizadeva za družbene spremembe na podlagi načel nenasilja, vzpostavljanja miru ter spoštovanja človekovih pravic. Pri tem kombinirajo izobraževanje, raziskovalno delo, zagovorništvo in aktivizem. CMŠ se osredotoča na politike in raziskovanje prek aktivizma na področjih človekovih pravic, vzpostavljanja miru in izobraževanja. Prizadeva si za vzpodbujanje in podpiranje vrednot nenasilja, pravičnosti, spoštovanja človekovih pravic in sprejemanja drugačnosti. Delujejo prek treh medsebojno povezanih programov: azilna politika, integracija in varnost ljudi, mirovna vzgoja in zagotavljanje nenasilja ter boj proti neenakosti.

Njihov program mirovne vzgoje je namenjen opolnomočenju posameznikov iz vseh družbenih slojev za vzpostavljanje miru v njihovih lokalnih, nacionalnih in globalnih skupnostih z usposabljanjem za nenasilno reševanje konfliktov ter s spodbujanjem dialoga in družbenih sprememb z izobraževanjem. Dolgoročni cilji programa so zavzemanje za demokratizacijo in modernizacijo izobraževalnega sistema, vključno z državljansko vzgojo; povečanje državljanskih kompetenc prebivalstva; opolnomočenje aktivnega državljanstva in državljanskega aktivizma; preprečevanje nasilja in uveljavljanje človekovih pravic. Sodelovanje v projektu Erasmus + BEST v zadnjih treh letih jim pomaga pri uresničevanju večine teh ciljev – omogoča obravnavo občutljivih in težkih vprašanj s šolami, mladino in njihovimi lokalnimi skupnostmi, pri čemer je njihov cilj usposobiti ljudi za spremembe, pravičnost in solidarnost!

www.cms.hr/en

Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje (Slovenija)

Humanitas je nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 2000. Njeno glavno poslanstvo je ozaveščanje o globalnih problemih ter spodbujanje socialne vključenosti in odgovornosti. Njene poglobitvene dejavnosti so globalno izobraževanje, projekti razvojnega sodelovanja in pravična trgovina. Humanitas izvaja delavnice globalnega učenja in medkulturne delavnice, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami, predsodki, stereotipi, sovražnim govorom, diskriminacijo in migracijami v šolah (za učitelje in učence). Na mednarodni ravni Humanitas sodeluje v mreži EPTO (European Peer Training Organization), ki organizira usposabljanja proti diskriminaciji. Humanitas je tudi nacionalni predstavnik v delovni skupini CONCORD Hub 4 za izobraževanje o globalnem državljanstvu in vključevanje javnosti. Poleg tega je eden izmed ustanoviteljev slovenske platforme nevladnih organizacij SLOGA (www.sloga-platform.org) in je koordinator delovne skupine za globalno učenje.

Humanitas sodeluje v projektu, ker iskreno verjamejo v solidarnost in sodelovanje na osnovi preišljenega delovanja. Zato pri Humanitasu vidijo dodano vrednost v tem projektu in njegovem cilju, ki je tesno povezan z njihovim delom v šolah.

www.humanitas.si

Ligue de l'enseignement (Francija)

Ligue de l'enseignement je sekularno izobraževalno gibanje, ustanovljeno leta 1866. Gibanje poziva državljane k skupnemu boju proti neenakostim, k razpravam in k aktivnemu sodelovanju za pravičnejšo, svobodnejšo in bolj solidarno družbo, ki bo omogočala emancipacijo vseh ljudi.

Gibanje je prisotno po celotni Franciji. Razdeljeno je na 103 departmajske zveze, 22 regionalnih unij in 25.000 pridruženih združenj ter ima skupaj 1.800.000 članov. Deluje na področjih izobraževanja, umetniških in kulturnih praks, športnih dejavnosti, počitnic in prostega časa, poklicnega usposabljanja, socialne intervencije in solidarnosti ter digitalnega, okoljskega in trajnostnega razvoja.

Leta 2000 je Ligue de l'enseignement Rhône-Alpes sprožila kampanjo »Et si on s'la jouait fraternel?« (»Kaj pa, če bi stavili na solidarnost?«) s podnaslovom »Des milliers de cartes postales pour agir contre le racisme« (»Tisoči razglednic za boj proti rasizmu«).

Leta 2005 so kampanjo razširili na nacionalno raven, na celotno območje Francije. Leta 2010 so naziv kampanje spremenili v »Jouons la carte de la fraternité« (»Igrajmo na karto solidarnosti«). Nato se je leta 2018 projekt prvič razširil na evropsko raven in se posvetil širšim področjem kot samo boju proti rasizmu, ki vključujejo vse vrste solidarnosti, potrebne za skupno življenje.

www.laligue.org

Fundacija School with Class (Poljska)

Fundacija School with Class (SWC) je nevladna izobraževalna fundacija s sedežem v Varšavi na Poljskem. Namen fundacije je izboljšati kakovost usposabljanja in poklicnega razvoja učiteljev, izenačiti možnosti za izobraževanje otrok in mladine ter okrepiti državljansko poslanstvo šole. Njihovi programi potekajo na ravni celotne države ter podpirajo razvoj veščin za 21. stoletje in pomagajo mladim ljudem, da postanejo aktivni učenci in državljani. SWC krepi sodelovanje, kritično mišljenje, družbeno angažiranost in odgovornost učencev za lastno učenje.

Fundacija School with Class se je projektu pridružila leta 2016, saj so presodili, da šole na Poljskem bolj kot kadar koli prej potrebujejo programe in pedagoške rešitve za probleme naraščajoče polarizacije, pomanjkanja strpnosti in diskriminacije, ki so prisotni tako v šolah kot v vsakodnevnih življenjih. Prejšnje izvedbe programa so dokazale, da je bila to prava odločitev, saj imajo učenci in učitelji na Poljskem ogromne potenciale, kar zadeva sočutnost, zmožnost temeljitega razmisleka in odprtost do drugih.

www.szkolazklasa.org.pl

Na kratko o projektu

Aktivnost »Širimo solidarnost« temelji na preprostem konceptu: sporočilu v steklenici. Otroci in najstniki vsako leto 21. marca, na mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji, pošiljajo razglednice naključno izbranim ljudem v njihovi lokalni skupnosti.

Na vsaki izmed razglednic, ki jih prejmejo na šoli, je fotografija in sporočilo solidarnosti, ki ga ustvarijo na delavnicah pisanja. Prejemniki so vabljeni, da napišejo svoj odgovor na odstranljiv listič ter ga pošljejo nazaj organizaciji, ki koordinira projekt na nacionalni ravni – v primeru Slovenije je to Društvo Humanitas – ta pa ga nato posreduje naprej šoli oziroma osebi, ki je razglednico poslala.

Cilji aktivnosti

Spodbuditi mlade k pogovorom o raznolikosti, diskriminaciji in percepcijah.

Pokazati mladim, kako analizirati fotografije in jim pomagati razbrati sporočila na podobah, s katerimi jih v današnji družbi vse bolj bombardirajo.

Razvijati kritično mišljenje in domišljijo prek soočanja z idejami, mnenji in čustvi. To so osnovne sestavine napisanega in poslanega sporočila.

Izbrane fotografije ozaveščajo mlade in prejemnike razglednic o raznolikosti naše družbe. Poleg tega je namen razglednice, da prejemniki razmislijo o svojih predsodkih in svojih pogledih na priseljevanje, mlade ljudi, družine, medgeneracijske odnose in podobno.

V okviru tega projekta neznanim prejemnikom v sodelujočih državah otroci in najstniki vsako leto pošljejo na tisoče razglednic (leta 2018 jih je bilo samo v Franciji pos-

lanih 120.000). Na ta način ustvarimo edinstvene povezave, ki temeljijo na komunikaciji in zavedanju.

Uspeh te aktivnosti temelji na sodelovanju učiteljev in vzgojiteljev, ki želijo, da učenci oziroma skupne mladih, za katere skrbijo, razmislijo o vprašanih solidarnosti ter izobraževanju za enakopravnost v raznolikosti.

Uporabiti naučeno v praksi s pisanjem in pošiljanjem osebnih sporočil resničnim prejemnikom. Ta aktivnost je začetek aktivnega sodelovanja in lahko spodbudi resnično ozaveščenost. Sodelujočim pomaga spoznati vrednote enakopravnosti, solidarnosti, pravičnosti, spoštovanja ipd.

Povezati se s prejemniki prek pisnega sporočila, ki ustvari edinstven odnos, pa tudi poveča njihovo zanimanje za obravnavano temo.

Spodbuditi prejemnika k odgovoru, tako da izrazijo svoje mnenje na kakršen koli način, ki jim ustreza. Pozitivno je že samo dejstvo, da prejem sporočila sproži odziv.

Navodila po korakih za izvedbo aktivnosti

01 | Oglejte si fotografije in se pogovorite o tem, kaj pomenijo

Enotno razumevanje je pomembno izhodišče za pisanje. Mlade usmerjajte, da delijo z drugimi svoja prepričanja, tudi tista, utemeljena na predsodkih. Z analiziranjem stereotipov in vnaprejšnjih prepričanj pripomoremo k boju proti stališčem o izogibanju drugim in zavračanju »drugega«.

Stran 20 | Fotografije

Stran 52 | Slovarček: analiziranje fotografije

Stran 34 | Primeri delavnic: analiziranje fotografij

02 | Poigrajte se z besedami

Pri tej aktivnosti je fotografija tudi vzpodbuda za pisanje. Navdih za pisanje lahko predstavljajo najrazličnejše stvari, na primer to, kako se počutimo ob gledanju fotografij, pogovori z vrstniki ali osebne zgodbe in vrednote. Med procesom pisanja in med deljenjem dokončanih izdelkov s skupino boste morali mlade pazljivo usmerjati. Z delavnico pisanja pri mladih spodbujamo domišljijo in sposobnosti odkrivanja, obenem pa jim zagotovimo možnost ustvarjanja univerzalnega sporočila, ki temelji na osebnih stališčih vsakega posameznika. Poleg tega je namen vzpodbujanja k pisanju tudi pomoč sodelujočim pri izbiri načina, na katerega želijo deliti svoje sporočilo.

Stran 38 | Kaj je delavnica pisanja?

Stran 41 | Vodenje aktivnosti pisanja z mladimi

Stran 48 | Iniciative

03 | Poiščite prejemnike

Pomembno je, da tega koraka ne zanemarite, saj vsakemu sodelujočemu omogoči, da si predstavlja osebo, ki ji piše. Naslovniki so lahko anonimni (njihove naslove lahko najdete v spletnem imeniku), toda vse, kar si lahko zamislijo o njih, sodelujočim omogoča tudi razmislek o edinstvenosti ljudi okoli nas. Naslovniki so lahko tudi javne osebnosti ali institucije.

Stopnja odziva

Mladim je potrebno povedati tudi, da prejemniki njihovih sporočil nanje morda ne bodo odgovorili. Število odgovorov le redko presega dva ali tri na razred. Mladim lahko razložite, da je to zelo visoka stopnja odziva za tovrstna sporočila. Pri pošiljanju naključnih množičnih poštnih sporočil je stopnja odziva običajno manjša od enega odstotka. Vsak prejemnik samostojno odloča o tem, ali bo na sporočilo odgovoril. Njihova odločitev pa nikakor ne odraža pomena same aktivnosti. Poudarite lahko tudi kolektivno naravo te aktivnosti: številnih ljudi se bo prejem razglednice dotaknil ali jih spodbudil k razmisleku, čeprav ne bodo mogli ali želeli odgovoriti. Včasih prejemniki porabijo več mesecev za odločitev, ali bodo na razglednico odgovorili ali ne.

04 | Svoje sporočilo napišite na sredino razglednice

K temu, da bo imelo sporočilo čim večji učinek, lahko pomembno pripomoremo tudi tako, da posebno pozornost namenimo kakovosti besedila in se potrudimo, da bo sporočilo jasno. Kar zadeva obliko

poslanega sporočila, ne sme biti omejitvev – mogoče je vse, od risb, kaligrafije in okrasne pisave do kaligramov, kolažev in podobnega.

05 | Pošljite razglednico

Za varovanje zaupnosti podatkov o mladoletnih osebah naj učitelji preverijo, da so se sodelujoči na spodnji del razglednice podpisali samo s svojim imenom. Pomembno je tudi, da sta na razglednici navedena razred in naziv ustanove, da bomo lahko na Društvu Humanitas odgovore poslali na ustrezen naslov.

Pred pošiljanjem razglednic lahko besedila na njih oštevilčite. Na ta način boste morebitne odgovore lahko povezali z izvirnimi sporočili. Pri prepogibanju razglednic poskrbite, da pregibe utrdite s težjim predmetom, in po možnosti zalepite robove, da se razglednica med potovanjem ne odpre. Poštino za pošiljanje razglednic krije Društvo Humanitas, ki bo znamke, skupaj z ostalim gradivom, poslal sodelujočim učiteljem in učiteljicam.

Povečajte učinek: sodelujte z lokalnimi mediji

21. marca, na dan boja proti rasni diskriminaciji, izkoristite priložnost za ozaveščanje o pomenu strpnosti in solidarnosti. S prisotnostjo v lokalnih medijih boste povečali učinek na prejemnike razglednice in jih s tem spodbudili k odgovoru. To je tudi priložnost za obravnavo teme izobraževanja za enakopravnost v različnosti.

Koristno je, če v tednu pred pošiljanjem razglednic lokalnim medijem pošljete sporočilo za javnost, v katerem pojasnite več o projektu in

sporočite, kdaj boste razglednice poslali.

Te priprave lahko prevzamejo tudi otroci in mladi, saj se bodo lahko tako poučili o vlogi tiska in medijev ter o tem, kako delujejo.

Najboljša besedila iz akcije so lahko tudi objavljena v šolskih in lokalnih časopisih ali elektronskih publikacijah, na razstavah ipd.

06 | Prejem odgovorov in pregled rezultatov

O morebitnem nizkem številu odgovorov na razglednice se lahko pogovorite z učenci v razredu. Pomembno je, da lahko vsakdo izrazi svoje mnenje, postavlja vprašanja ipd.

Za povzetek rezultatov aktivnosti prosimo pošljite Društvu Humanitas naslednje informacije:

- primere najboljših poslanih besedil (dovolj sta dva ali tri besedila na razred);
- vse članke, objavljene v lokalnem tisku;
- število poslanih razglednic (za statistiko in merjenje učinka).

NASLOV
sodelujoče ustanove

NASLOV,
ki ga naključno
izbere sodelujoči

NASLOV
Društva Humanitas,
ki bo prejemal
povratne odgovore

BESEDILO,
ki ga sestavi sodelujoči

Poskrbite, da se bo
sodelujoči podpisal
samo z **IMENOM**

The diagram illustrates the layout of the questionnaire card. It is divided into several sections:

- Top section:** Contains the title 'Jouons la carte de la fraternité édition européenne' and instructions in French. It includes a field for the recipient's address ('Adresse du destinataire') and a return address ('Adresse retour').
- Middle section:** A large blue rectangular area for the participant's response.
- Bottom section:** Contains a form for personal information: 'Prénom', 'Nom', 'Classe', and 'Commune'. Below this is a large red-bordered box for the response, with the instruction 'Merci de retourner votre réponse avant fin juin 2021.' and 'Votre réponse:'.

Red arrows and labels point to these specific sections, providing instructions for how to use and return the card.

Pošljite sporočilo!

Kakšen je namen te aktivnosti? S pošiljanjem razglednic bodo mladi poslali sporočilo solidarnosti ter spodbudili naslovnike k razmisleku o svojih predsodkih in k spremembam v smeri bolj strpne družbe.

01 | Preglejte in analizirajte vizualno gradivo

Skupaj z mladimi preglejte šest fotografij, oglejte si jih in jih podrobneje preučite, pogovorite se o njih in postavljajte vprašanja, bodite pozorni na to, kako je delal fotograf in kaj je želel izraziti. Opazili boste tudi, da je mogoče fotografije razumeti in interpretirati na različne načine.

02 | Razbijte predsodke

Spodbudite mlade, da razmislijo o svojih lastnih predsodkih glede tematik, ki jih spodbudi posamezna fotografija. Tudi sami pri sebi razmislite o tem. Vprašanja, ki so lahko pri tem v pomoč:

- Ali veste, zakaj ste si o obravnavani tematiki ustvarili takšno mnenje?
- Ali lahko razumete, zakaj in na kakšen način ljudje gojijo te predsodke?

03 | Napišite sporočilo

Vsak izmed sodelujočih bo prejel razglednico z eno izmed šestih fotografij. Podpiše naj se le z imenom. Na podlagi navodil, ki jih bodo dobili med delavnico pisanja ter lastnega navdiha bodo napisali svoje sporočilo na kos papirja in ga nato prepisali na osrednji del razglednice.

Če želijo, lahko sporočilo tudi okrasijo ali ga obarvajo.

04 | Pošljite razglednico

- Sodelujoči naj pazljivo prepognejo razglednico na tretjine.
- Na razglednico naj napišejo naslov, prilepijo naj znamko in pošljejo razglednico!

... Kaj pa zdaj?

Končali ste z najpomembnejšim delom: sodelujoči so izrazili svoje mnenje in poslali razglednico kot sporočilo v steklenici. Včasih si prejemniki vzamejo čas za odgovor, ne pa vedno.

PRIPRAVA TEMELJEV

01

Priprava temeljev

Spregovorimo o migracijah

Selitve so sestavni del življenja ljudi vse od začetkov človeštva. Nenehno se selimo zaradi službe, šole, zabave, potovanja in odkrivanja novih krajev. Svobodo gibanja, ki jo omogočajo vedno hitrejša in cenejša transportna sredstva, jemljemo kot prirojeno pravico. Toda ta svoboda gibanja pripada le majhnemu deležu svetovnega prebivalstva. Zakaj je tako?

Globalna mobilnost je zelo omejena zaradi neenakosti, saj svoboda gibanja ni enaka za vse. To še posebej velja za migrante iz držav globalnega juga. Po drugi svetovni vojni so na primer evropske države potrebovale delovno silo za obnovo svojih ozemelj in narodov, saj so bile pred tem nekaj časa tipične emigrantske države, tj. države, iz katerih se je izseljevalo večje število prebivalstva. Od prvih kriz v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja naprej pa so te države začele zapirati svoje meje do te točke, da je zaradi striktnih migracijskih sistemov danes v Evropo zelo težko imigrirati – »dobrodošli« so le družinski člani že obstoječih državljanov in določeni usposobljeni strokovnjaki.

Trenutno so migranti in begunci obravnavani kot naraščajoča grožnja s pomočjo senzacionalističnih podob ljudi, ki prečkajo Sredozemsko morje v razmajanih čolnih. Jasno je, da migracije iz držav globalnega juga v Evropo in druge severne države naraščajo.

Kaj se dogaja ljudem, ki zapustijo svojo domovino? Ločitev od človekove domovine je pri nekaterih prisilna in lahko pusti globoke čustvene rane. »Poleg tega si mora

oseba, ki se preseli v drugo državo, ponovno zgraditi svoj občutek pripadnosti glede svoje dvojne izkušnje kot emigrant in imigrant. Kar se vzpostavlja in nenehno preoblikuje v procesu migracij, ustvarja kombinacijo dveh družbenih statusov – emigranta in imigranta, ki je ujet med 'tukaj' in 'tam' (to se lahko nanaša na različen kraj bivanja), kar postane eksistencialno stanje »dvojne odsotnosti« (A. Sayad, 1991). Človek, ki emigrira, ni več državljan svoje lastne države, a hkrati ni niti zares državljan države, kjer se odloči ostati: »Sem tukaj, a sem v resnici tam.« To je lahko travmatično, a po drugi strani lahko predstavlja tudi priložnost. Ta izkušnja bolj prizadene prisilne in razseljene migrante, saj jih večina nima možnosti, da bi pripadali določeni skupnosti in obenem obstoječi domovini.

Drugi pomemben vzrok za travmo je dolgo potovanje preko držav, puščav in morij, ki ga morajo opraviti številni migranti (ker nimajo na primer pravice do potnega lista ali pa ga ne morejo uporabiti pri prehajanju držav), da dosežejo svoj cilj daleč od doma. Med potjo migranti pogosto postanejo žrtve zlorabe ali nasilja in imajo številne zdravstvene težave.

Begunci in migranti so na žalost pogosto videni kot nekakšna nedobrodošla grožnja »našemu« načinu življenja. Čeprav je v javni razpravi skoraj prezrto, da azil ni dejanje usmiljenja, temveč človekova pravica, je načrt Evropske komisije o razporeditvi prosilcev za azil in beguncev med države članice EU na podlagi tako imenovanega sistema kvot vzbudil populistične odzive šte-

vilnih ključnih političnih osebnosti v EU in splošne javnosti. Številni javno izražajo negativna stališča ter odkrite (in pogosto rasistične) stereotipe in predsodke do beguncev in migrantov. Na njih gledajo kot na grožnjo v povezavi s »krajom« delovnih mest, kot na lenuhe, ki bodo zlorabljali sisteme socialne pomoči (ne da bi se ob tem zavedali, da si prvi dve »grožnji« nasprotujeta), kot potencialne kriminalce in celo teroriste, ki lahko ogrozijo nacionalno varnost. V takšnih izlivih sovraštva so vsi migranti nekritično označeni kot neka homogena »gmota«, »roj«, »val«, »poplava«, v kateri se vsem pripisuje enake lastnosti.

Ko tovrstni negativni stereotipi in predsodki v družbi postanejo prevladujoči, lahko hitro pride do posameznih diskriminatornih dejanj, pa tudi do sistemske diskriminacije določene skupine, ki postane splošna praksa s hudimi posledicami: procesi izolacije, segregacije in marginalizacije, ki onemogočajo oz. zelo otežujejo integracijo te skupine v družbo, ki jih že v začetku zavrača. Vse te kršitve človekovih pravic in dostojanstva zaradi diskriminacije nimajo samo resnih ekonomskih in družbenih, temveč tudi psihološke posledice za žrtve in člane njihovih družin. Tako se začne začarani krog diskriminacije, iz katerega žrtve le težko izstopijo. Odzovejo se lahko tako, da razvijejo »trdo kožo«, ki lahko vodi v popolno apatijo. Raziskava EU (EU-MIDIS, 2009) je pokazala, da 82 % ljudi iz manjšinskih ali priseljenjskih skupnosti, ki je v preteklih dvanajstih mesecih doživelo diskriminacijo, te ni prijavilo. Po drugi strani lahko dolgoročne žrtve

sistemske diskriminacije začnejo aktivno nasprotovati vsakršnim spremembam ali pomoči države ali pa se celo začnejo boriti proti njim (takšni primeri so bili nemiri in nasilje v nekaterih evropskih predmestjih in na segregiranih območjih kot znak brezupnosti položaja mladih).

Naša generacija ima priložnost, da ponudi roko okoljskim migrantom in beguncem (tistim, ki se selijo zaradi okoljskih razlogov, to je zaradi poslabšanja ali uničenja okolja), pri čemer ne bi smeli pozabiti, da so bili migranti ali celo begunci in izgnanci tudi nekateri naši družinski člani (stari starši, morda celo starši, ki so se preselili iz neke države, vasi ali mesta v druge države in na druge celine). Ne bi smeli podleči predsodkom in stereotipom, temveč bi morali uvideti, da ima vsak človek dostojanstvo in si zasluži, da spoštujemo njegove človekove pravice. Socialna vključenost lahko svetu

prinese veliko več kot segregacija in diskriminacija. Diskriminacija je skupni družbeni problem, saj je celo z makroekonomskega stališča draga in smo zaradi nje vsi na slabšem. Zanimarja človeški potencial, edinstvenost in dragocene vire družbenega kapitala ter tako omejuje priložnosti za razvoj. Družbo oropa številnih koristi, saj zavira ustvarjalnost, inovacije, fleksibilnost in konkurenčnost gospodarstva. Prav tako predstavlja resno in ponavljajočo se grožnjo družbeni koheziji in lahko ustvarja nevarne konflikte v družbi ali med različnimi družbami. Ne gre torej za oddaljeno težavo marginaliziranih in diskriminiranih, temveč predvsem za našo težavo. Vpliva na prav vsakega izmed nas; vsakdo je del težave, pa tudi del rešitve, saj je integracija dvosmeren proces.

(Prirejeno po: Sameworld Edukit. Več informacij: <http://edu-kit.sameworld.eu/mod/page/view.php?id=788>.)

VIRI:

- ~ Interaktivni zemljevid, ki ga je ustvaril IOM, prikazuje trenutne migracijske tokove in razlike med državami in regijami v svetu: <https://www.iom.int/world-migration>.
- ~ Bučar Ručman, Aleš. *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2014.
- ~ Manjšine in diskriminacija v EU. Anketa, 2009: <https://fra.europa.eu/en/project/2011/european-union-minorities-and-discrimination-survey>.
- ~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

Priprava temeljev

Kaj je diskriminacija?

Diskriminacija je neenaka obravnava osebe na osnovi katerega koli zakonsko prepovedanega merila, kot so poreklo, spol, invalidnost itd., do katere prihaja na zakonsko urejenem področju, kot so delovno mesto (pri zaposlovanju in kariernem napredovanju), stanovanje ter dostop do blaga in storitev ali izobrazbe.

Po mednarodnem in evropskem pravu so merila, na podlagi katerih je diskriminacija prepovedana, starost, spol, poreklo, prava ali domnevna pripadnost določeni etnični skupini, narodnosti oz. rasi, nosečnost, zdravstveno stanje, invalidnost, genetske značilnosti, spolna identiteta, spolna usmerjenost, politična stališča in vera. Dodamo lahko še naslednja merila: družinske okoliščine, zunanji videz, družinsko ime, običaji, kraj bivanja, zmanjšana avtonomija, ranljivost zaradi izvora in znanje tujega jezika.

Kaj je rasizem?

Ko govorimo o rasizmu, govorimo tudi o rasi, konceptu, ki je predmet številnih razprav. Ima veliko pomenov, ki se pogosto uporabljajo ali razumejo napačno. V najožjem smislu so rasistične ideologije tiste, ki ljudi delijo na različne biološke rase z določenimi genetskimi mentalnimi lastnostmi in ustvarjajo hierarhijo teh »bioloških ras« (to je bila kolonialna praksa do druge svetovne vojne). V širšem smislu izraz »rasizem« vključuje več kot samo »biološke rase«. Vključuje tudi vse etnične skupine,

ki naj bi bile drugačne od »bele« rase »in ki se jim pripisuje skupne značilnosti, za katere se implicitno ali eksplicitno ocenjuje oziroma za katere velja, da jih je težko ali nemogoče spremeniti« (Johannes Zerger).

V pravnem smislu prav tako ni enotne in formalne definicije rasizma. »Rasna diskriminacija« je razumljena kot neenaka obravnava, opazka ali nasilno dejanje, storjeno z namenom omalovaževanja določene osebe na podlagi njenega zunanjšega izgleda (»rase«) ali etnične pripadnosti, nacionalnosti ali vere.

VIRI:

- Zakon, ki varuje pred diskriminacijo: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7273>.
- Več o diskriminaciji: <http://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/oblike-diskriminacije>.
- O diskriminaciji: Priročnik za novinarke in novinarje, Mirovni inštitut, 2007; <https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/Prirocnik-o-diskriminaciji-final-all.pdf>.
- Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

Diskriminacija se lahko pojavlja v različnih oblikah:

Neposredna diskriminacija

Diskriminacija je neposredna, kadar je namerna in kadar neenaka obravnava temelji na enem ali več od dvajsetih prepovedanih meril.

Primer: Delodajalec kandidata zavrne zaradi njegovega spola, imena, invalidnosti, družinskih okoliščin ali podobnega.

Posredna diskriminacija

Diskriminacija je posredna, kadar določeno na videz nevtralnno določilo, pravilo, praksa ali merilo negativno vpliva na določeno skupino, ki pripada kateri izmed kategorij diskriminacije.

Primer: Najemodajalec ne želi oddati stanovanja invalidni osebi – ne zaradi njene invalidnosti, temveč zato, ker ni znano, kakšen del njenih prihodkov predstavlja invalidnina, ki jo prejema. Ker invalidnina ni upoštevana, najemodajalec smatra razmerje med prihodki in najemnino kot neustrezno.

Nadlegovanje

Nadlegovanje lahko postane diskriminatorno dejanje, kadar je povezano z enim izmed zakonsko prepovedanih meril za diskriminacijo. Nadlegovanje pomeni napad na dostojanstvo osebe in ustvarjanje zastrašujočega, sovražnega, omalovažujočega, poniževalnega ali žaljivega okolja.

Priprava temeljev

Diskriminacija v vsakdanjem življenju

Vsakodnevni seksizem?

Seksizem je diskriminatoren odnos, povezan s spolom in z njim povezanimi značilnostmi. Lahko gre za omalovažujoče besede, žvižganje, komentiranje zunanjega izgleda, žalitve, grožnje ipd. Pojem »vsakodnevni seksizem« opisuje vedenje ali misel, ki se pojavlja v običajnih situacijah (oglas, poklicno okolje, ulično nadlegovanje itd.).

»Med ženskami, ki uporabljajo javni prevoz, jih je bilo 100 % vsaj enkrat v življenju žrtev seksističnega nadlegovanja ali spolnega napada, ne glede na to, ali so se tega zavedale, da gre za ta pojav. Najbolj so prizadete mlade ženske. V več kot polovici primerov se prvi napad zgodi, preden dopolnijo 18 let.«

VIRI:

- Legebitra, zagovorništvo pravic LGBT oseb: <https://legebitra.si>
- Homofobija na naši šoli? Raziskovalno poročilo, Legebitra, 2012: https://legebitra.si/wp-content/uploads/2016/11/Homofobija-na-na%C5%A1i-%C5%A1oli_slo_final.pdf
- <https://en.homophobie.org>
- Festival LGBT filma: <https://www.lgbtfilmfest.si>
- Pravice LGBT oseb in istospolnih partnerjev v upravnem pravu: <https://www.uradni-list.si/novice/pogled/pravice-lgbt-oseb-in-istospolnih-partnerjev-v-upravnem-pravu>
- Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

Od homofobije do LGBT-fobije

LGBT-fobija je diskriminacija lezbijk, gejev, biseksualnih in transseksualnih oseb.

»Diskriminacija, ki temelji na spolni usmerjenosti ali spolni identiteti, zaobjema vsakršno razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali dajanje prednosti na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne orientacije, katerega cilj oziroma učinek je odpraviti ali ogroziti enakost pred zakonom, enako zakonsko varstvo ali priznavanje, uživanje ali uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pod enakimi pogoji. Diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti in spolne identitete se lahko, in običajno tudi se, pridruži tudi diskriminacija na podlagi drugih motivov, kot so spol, rasa, starost, invalidnost, zdravstveno stanje in kraj bivanja.«

Tovrstna diskriminacija vključuje eksplicitno ali implicitno zavračanje, izključevanje ali nasilje (verbalno, pisno, fizično, premoženjsko škodo) nad osebami LGBT ali osebami, za katere se predpostavlja, da so LGBT, predvsem nad tistimi, katerih videz in vedenje ne ustreza stereotipom o moškosti za moške ter stereotipom o ženskosti za ženske.

LGBT-fobija temelji na spolni reprezentaciji družbenih vlog, po kateri spola ne smeta odstopati od »naravnih, različnih in dopolnjujočih se« vlog, katerih namen je narediti ženske (ki so razumljene kot šibkejši spol) podrejene moškimi, tako da se upravičuje njihova ekonomska, psihološka oziroma simbolna odvisnost od moških. Opaznost homoseksualnih parov, ki spodkopava predpostavljeni koncept univerzalne in obvezne heteroseksualne komplementarnosti, pri homofobiji sproža močne odzive, zlasti med heteroseksualnimi moškimi, za katere pomeni izgubo moči ali moškosti.

Čeprav Ameriško psihiatrično združenje homoseksualnosti ne obravnava več kot duševno motnjo že od leta 1973, pa jo je Svetovna zdravstvena organizacija umaknila s seznama duševnih motenj šele 17. maja 1993. Od takrat naprej 17. maja vsako leto praznujemo mednarodni dan boja proti homofobiji in transfobiji.

Abilizem

Diskriminacija invalidnih oseb je danes ena najpogostejših oblik izključevanja. Ena izmed definicij opredeljuje invalidnost kot »vsakršno omejitev dejavnosti ali sodelovanja v družbenem življenju, ki jo oseba doživlja v svojem okolju zaradi bistvene, trajne ali dokončne spremembe ene ali več fizičnih, senzoričnih, duševnih, kognitivnih ali psihičnih funkcij, več motenj ali zdravstvenih težav, ki povzročajo te motnje.«

Diskriminacija zaradi invalidnosti se pogosto dogaja na področju javnega prevoza, stanovanj in dostopa do rekreativnih dejavnosti, najpogostejša pa je na področju zaposlovanja.

- Transformacija sovraštva v mladinskem delu, 2019: http://www.ljubljana.pride.org/wp-content/uploads/2020/02/Outsideln_priro%C4%8Dnik_2019_web.pdf.
- Zagovornik načela enakosti: <http://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/osebne-okoliscine-diskriminacije>.
- Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

Priprava temeljev

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti in proti predsodkom

Bolj kot kadar koli prej se je potrebno proti barbarstvu boriti z razumom. Pomembneje kot kadar koli doslej je vzgajati proti vsem oblikam izogibanja drugim in zavračanja drugih, proti vsem oblikam diskriminacije. Mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji praznujemo že 53 let. Očitno je, da teh 53 let prizadevanj ni bilo dovolj, da bi prepričali ljudi. Resnično spreminjanje percepcij mladih ter odpravljanje diskriminatornih in zavračajočih stališč ni lahka naloga, predvsem zato, ker to od pedagogov zahteva razmislek o lastnih percepcijah in njihovo dekonstrukcijo, preden lahko v tem procesu podprejo mlade.

Izogibanje moralizmu

Vsi pedagoški delavci vedo, da za doseg tega cilja ni dovolj samo uporabljati moralni diskurz. Še posebej težko se je osvoboditi moralnega pritiska na nas, Evropejce, ki smo generacija »nikoli več« po Auschwitzu. Strpno prenašanje slabih izbir besed ali dovoljevanje učencem, da izražajo misli, ki so lahko podobne rasizmu ali antisemitizmu, je za večino pedagoških delavcev težka naloga. Zato si želimo učence pripraviti, jih usmerjati glede njihovega izražanja in jih opominjati na to, da rasizem ni sprejemljiv.

Vendar pa je za dialog ključnega pomena, da vzpostavimo prostore za diskusijo, kjer se lahko pogovarjamo o predsodkih, zmotnih predstavah (glede življenjskih slogov, kultur, religij), pritožbah in trditvah. To je potrebno zato, da takšne koncepte odpravimo. Seveda pa se mora vsakršna svobodna izmenjava mnenj končati z jasnim opozorilom glede zakonov – tako glede njihove formalne vsebine kot tudi vsebinskega bistva.

Zavračanje viktimizacije

Pri razpravi o tej temi imejte v mislih, da žrtve in napadalci niso nujno samo žrtve in napadalci. Zato je pomembno, da se izognemo nehotenemu sodelovanju pri tekmovanju o tem, kdo je večja žrtev od nekoga drugega. Pri diskriminaciji ne gre samo za žrtve; ko se vzpostavijo takšna odklonilna stališča, to vpliva na celotno družbo.

Zagotavljanje družbene alternative v šolah

Gledano z bolj pozitivnega vidika se je za boj proti diskriminaciji potrebno boriti za vrednote solidarnosti, enakih pravic, socialne pravičnosti in demokracije. Te univerzalne vrednote niso samo neoprijemljiva načela – treba jih je živeti v izobraževalnih ustanovah. Če želimo v to prepričati najmlajše člane naše družbe, je ključnega pomena, da so ustanove prostori skupnega delovanja, prostori, kjer se učenci učijo demokracije in odgovornosti.

Kaznovanje brez posploševanja

Nazadnje moramo poskrbeti za to, da sistematično obravnavamo vsakršen pojav rasizma in diskriminacije, do katerega pride v osnovnih in srednjih šolah, da je vsaka kršitev kaznovana in da zavračamo kakršno koli posploševanje. Vsi se bodo lažje spopadali z enim največjih izzivov v našem izobraževalnem sistemu, če bomo vključevali vse vpletene ter poslušali stališča vseh, vključno s starši.

VIRI:

- ~ Gradiva Društva Humanitas: <http://www.humanitas.si>
- ~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

PA ZAČNIMO!

02

Foto 1
Fabrizio Troccoli (Italija)

Foto 2

Elvira Megías Quiros (Španija)

Foto 3
Lara Varat (Hrvatska)

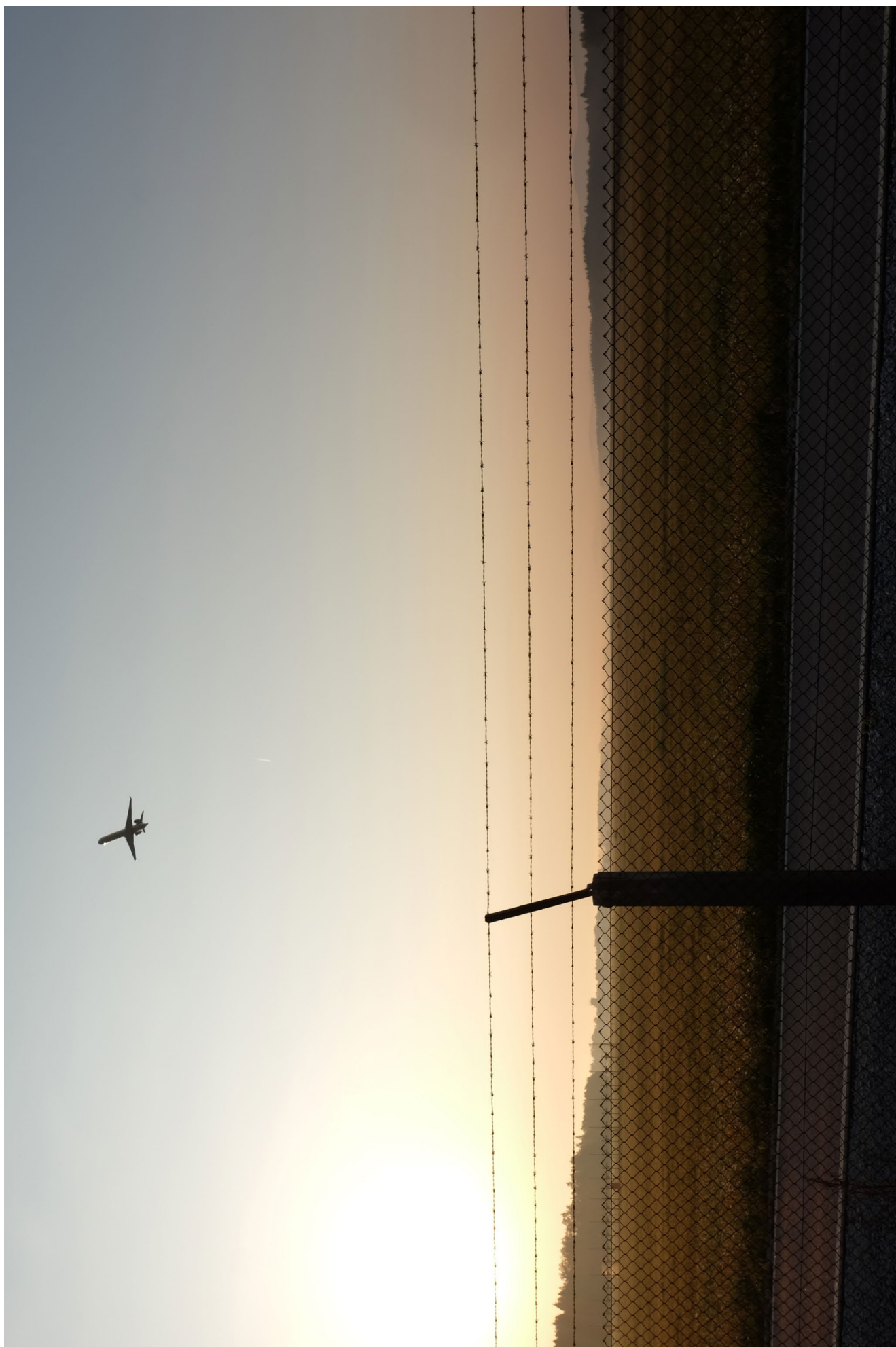

Foto 4
Danijel Modrej (Slovenija)

Foto 5
Yohanne Lamoulère — Tendance Floue (Francija)

Foto 6
Marta Rybicika (Poljska)

Pa začnimo!

Kaj pomeni analizirati fotografijo?

Analiziranje fotografije je ključen korak pri aktivnosti »Širimo solidarnost«, saj informacije, ki jih učenci pridobijo z analizo, ter učenje na njihovi podlagi slednjim zagotovijo osnovo za pisno izražanje.

Pomoč sodelujočim pri analiziranju fotografij vključuje vodenje učencev pri aktivnosti ter usmerjanje njihove pozornosti na fotografijo, obenem pa prepuščanje prostora za prosto izražanje interpretacije in domišljije. Preden sodelujoči vstopijo v fazo razumevanja fotografije in razvoja interpretacije, je pomembno, da čas posvetite opazovanju in opisovanju fotografije.

Fotografije ni mogoče razumeti napačno

Namesto tega je bolje vsakega učenca spodbuditi, da svoja občutja utemelji s sklicevanjem na izstopajoče vizualne elemente fotografije. Z napredovanjem po korakih (v poglavju s primeri delavnic za analiziranje fotografij) imajo učenci priložnost spoznati, kako se oblikuje njihovo mnenje o fotografiji.

Viri za vodenje delavnice

Z veseljem vam ponujamo različne vire in pripomočke za vodenje učinkovite delavnice analiziranja fotografij.

Na naslednjih straneh sta predstavljeni dve vrsti:

- stvarne informacije o fotografiji (navedene pod fotografijo),
- predlogi glede elementov za analizo, ki so jih pripravili avtorji priročnika (na desni strani fotografije).

Svetujemo vam, da še sami proučite večpomenskost teh fotografij, ne da bi vas pri tem omejevali spodaj predstavljeni primeri analize.

Pa začnimo!

Elementi analize fotografij

Okolje, Italija © Fabrizio Troccoli.

Fabrizio Troccoli

Fabrizio Troccoli je samostojni fotograf in novinar. Živi v Perugii v Italiji, kjer dela za regionalni spletni časopis Umbria24.it, katerega soustanovitelj je. Na

nacionalni in evropski ravni dela kot samostojni fotograf in novinar, pa tudi kot sodelavec kanadskega nacionalnega časopisa »The Globe and Mail«. Zahvaljujoč njegovemu sodelovanju z različnimi fotografsko-novinarskimi agencijami, kot so Splash News/Corbis, Photomasi, new Press in La press, so bila njegova dela v preteklih letih objavljena v pomembnih nacionalnih in mednarodnih revijah in časopisih. Po diplomu na Akademiji za likovno umetnost v Perugii je s sodelovanjem pri različnih uredniških projektih svojo strast do fotografije, ki jo je študiral na akademiji, usmeril v novinarstvo. Njegovo glavno interesno področje so novice. Med njegovimi reportažami (dosegljivimi [tukaj](#)) so tudi zgodbe o potresih v osrednji Italiji in o potresu v Aquili, o tragediji ladje Concordia na otoku Giglio, o umoru Meredith Kercher in druge. Fabrizio Troccoli vedno išče zgodbe v življenjih običajnih ljudi, pri katerih se zdi, da ni ničesar omembe vrednega. Njegova strast je pripovedovanje, njegovo poslanstvo pa spreminjanje takšnih zgodb v podobe.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Novembra 2019 so Benetke med pojavom visoke vode – ki zaradi podnebnih sprememb postajajo vse pogostejši in intenzivnejši – utrpeli ogromno škodo na različnih področjih: strašna poplava, pri kateri se je voda dvignila na drugo najvišjo zabeleženo raven v zgodovini – 187 centimetrov nad povprečno gladino – je z vodo zalila okoli 85 odstotkov mesta in povzročila ogromno škodo

Vtisi in občutki

- ~ prekinjena dejavnost
- ~ nujen odhod
- ~ pretres
- ~ presenečenje
- ~ izredno stanje
- ~ osamljenost

Pomembni vizualni elementi

- ~ izven mesta
- ~ spodnjo polovico fotografije zaseda voda
- ~ spuščene rolete trgovine v ozadju
- ~ zloženi stoli
- ~ starejši moški, do kolen v vodi, se s kovčkom prebija proti nam

Možne teme

- ~ okolje, ekologija, podnebje
- ~ podnebne spremembe, podnebne migracije
- ~ naravne nesreče

Vprašanja o stališčih

- ~ Zakaj sta v središču fotografije moški in njegov kovček?
- ~ Kako se s kompozicijo ustvari vseprisotnost vode na fotografiji?
- ~ Bodite pozorni na izbiro kompozicije (oboki, stoli, okna ...) in barvne odtenke: ali moški in njegov kovček izstopata iz okolice ali se zlivata z njo?

na nekaterih največjih umetniških zakladih sveta, kot je npr. Bazilika svetega Marka. Na fotografiji moški prečka Trg sv. Marka (simbolnega prostora v mestu), pri čemer s sabo vleče prtljago. Pri tem se mora znajti sam. Za njim so stoli lokalov zloženi drug na drugega, rolete lokalov pa so sredi sončnega dne spuščene. Vse to pripoveduje o blokiranem in neprepoznavnem mestu. 99

Duševno zdravje, Španija © Elvira Megías Quirós.

Elvira Megías Quirós

Elvira Megías se je rodila leta 1976 v Madridu. Svojo poklicno kariero je začela kot scenska fotografinja v filmu in televiziji.

Zaradi težav pri usklajevanju vloge matere in fotografiranja je bila

prisiljena to delo opustiti in začeti novo poglavje kot neodvisna fotoreporterka. Od tedaj dela za različne nacionalne medije, pri katerih objavlja številne reportaže in portrete. Pri svojem aktivizmu in raziskovanju se osredotoča na to, kako neodvisni mediji obravnavajo vprašanja materinstva in oblik vzgoje, spola, feminizma in spolnega nasilja. Tako je leta 2016 izvedla več kampanj za mestni svet v Madridu, med drugim kampanji *Madrid necesita feminismos* (»Madrid potrebuje feminizme«) in *Madrid Cultura Abierta* (»Odprta kultura Madrida«). Poleg tega je fotografinja Nacionalnega centra za predvajanje glasbe v madridskem avditoriju (2018–2020) ter generalna direktorica za promocijo kulture v občini Madrid (2018–2020).

Vtisi in občutki

- ~ trpljenje, stiska, žalost, slabo počutje
- ~ izoliranost, osamljenost
- ~ umik, prikrivanje bolečine
- ~ zaprtost
- ~ praznina
- ~ nasilje

Pomembni vizualni elementi

- ~ ženska, ki kleči, 3/4 od zadaj
- ~ sive, umazane stene
- ~ odsev v ogledalu: okvir znotraj okvirja slike
- ~ na skrivaj posneta fotografija
- ~ nevtralen interier, brez pohištva, samo ogledalo
- ~ črno-bel kontrast

Možne teme

- ~ izključenost
- ~ nadlegovanje
- ~ umik
- ~ nasilje v družini, zloraba
- ~ depresija
- ~ osamljenost
- ~ fizično ali psihično trpljenje
- ~ enakost spolov

Vprašanja o stališčih

- ~ Kakšen učinek ima ogledalo, ki je izrezano iz kadra?
- ~ Zakaj je odsev ženske prav tako izrezan iz kadra?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografijo hčerke sem posnela med omejitvijo gibanja zaradi izbruha epidemije Covid-19. Milijoni španskih otrok, ki so še včeraj hodili v šolo, so že naslednjega dne ostali zaprti v svoja domovanja in se več mesecev niso mogli videti s svojimi sošolci, prijatelji, učitelji, starimi starši ipd. Prisiljeni so se bili soočiti z nevidno nevarnostjo: izgubo družinskih članov, obvezno izolacijo, negotovostjo in tesnobo, stresom v družini. Ta globalna zdravstvena in družbenoekonomska kriza brez primere pomembno vpliva na izobraževanje, duševno zdravje in dostop do zdravstvenih storitev številnih otrok in mladostnikov. Strokovnjaki opozarjajo, da sta cilja politike zaprtja šol sicer socialna distanca ter

osamitev, a da dolgoročno gledano zaprtje šol običajno negativno vpliva na duševno zdravje otrok ter povzroča razvoj motenj, kot so depresija, tesnoba ali posttravmatski stres. Ta fotografija morda kaže izraz duševne motnje, kot je depresija. Paradoksalno pa kaže tudi na stigmo tistih, ki trpijo zaradi depresije, ki se običajno izraža v obliki tišine, nerazumevanja, nemoči in osamljenosti. Nekoč me je moja deklica vprašala: »Mami, kaj je to duševna motnja?« Odgovorila sem ji: »Povezana je z našimi mislimi, je kot temen vodnjak, v katerega lahko pogledamo in se v njem izgubimo, kot tista jama, ki si si jo naredila.« »

Ljubezen in bes, Hrvaška © Lara Varat.

Lara Varat

Lara Varat se je rodila leta 1995 in je svoje otroštvo preživela v Kutini, kjer je zaključila osnovno in srednjo šolo. Čeprav jo je umetnost od nekdaj zanimala, v tistem obdobju življenja ni našla primernega medija za kreativno izražanje. Po njenem mnenju je bil razlog za to življenje v majhni skupnosti, ki ni ponujala dovolj možnosti.

Po zaključeni srednji šoli se je preselila in spremenila okolje ter začela spoznavati kulturno ponudbo Zagreba. V tem procesu se je zelo zblížala s fotografijo. Na začetku so bile teme njenih fotografij tesno povezane z rutino in vsakodnevnim življenjem, pri čemer je bil poudarek na ljudeh. Sčasoma pa so se te teme iz njenega osebnega in zasebnega kroga razširile na javne in sociološke tematike, ki so ji blizu.

Od leta 2019 študira na Akademiji dramske umetnosti Univerze v Zagrebu na oddelku za snemanje in fotografijo.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

8. marca 2020 je bil v Zagrebu peti nočni pohod za dan žena. Cilj pohoda je bil opozoriti na trenutni položaj žensk v družbi ter zahtevati spoštovanje neuresničenih pravic. Udeleženci so želeli tudi opomniti na zgodovinski boj za enakost žensk. Skratka, udeležence so pozvali k organiziranemu sprehodu po ulicah hrvaške prestolnice »za bitke, ki so že bile, in bitke, ki še prihajajo«.

Fotografijo sem posnela med pohodom in prikazuje nekaj članic »Kolektiva ženske ženskam«, ki združuje ženske, ki živijo v Zagrebu bodisi stalno ali začasno (npr. študentke na izmenjavi programa Erasmus), ter tiste, ki

Vtisi in občutki

- ~ prijateljstvo, veselje, nasmeh, navihanost
- ~ dobronamernost
- ~ solidarnost, povezanost, moč
- ~ prepričanost, ponos, pogum, izziv, napetost
- ~ svoboda
- ~ prevpraševanje

Pomembni vizualni elementi

- ~ obrazi temnopoltih in svetlopolnih žensk
- ~ nasmeški
- ~ pogled v kamero ene izmed žensk, pogled ven iz kadra druge
- ~ v ospredju dva temna trikotnika iz dveh silhuet, ki sta obrnjene proti ženskam
- ~ dva rdeča šala

Možne teme

- ~ različnost
- ~ enakost spolov, pravice žensk, feministični boj
- ~ solidarnost
- ~ medkulturno prijateljstvo
- ~ pravica do združevanja in demonstriranja
- ~ mobilizacija, prepričanje, pogumna predanost
- ~ sekularizem, religije
- ~ migracije

Vprašanja o stališčih

- ~ Zakaj sta kombinirana dolga goriščna razdalja in bližnji plan? Zakaj so osebe v osrednjem delu fotografije izostrene, podobe oseb ob strani pa zamegljene? Kako v tem primeru dojemamo ženske?
- ~ Na kakšen način neizostreni ljudje v ospredju še prispevajo k boljšemu izgledu žensk?

so bile prisiljene zapustiti svoje domove in si jih poiskati drugje (prosilke za azil). Članice kolektiva so nosile transparent, na katerem je pisalo »Ne morejo nas vseh ubiti – ljubezen in bes«, ki izžareva nežnost in veselje, obenem pa pošilja jasno, brezkompromisno sporočilo. Tako kot sporočilo na transparentu so bile tudi ženske, ki so ga nosile, tople in vesele, a tudi odločne in trezne. Trenutek, ujet na fotografiji, prikazuje njihov boj – boj, ki je pomemben za družbo, drzen in human. ”

Migracije, Slovenija © Danijel Modrej.

Danijel Modrej

Danijel Modrej, rojen leta 1983, živi in dela v Ljubljani kot samostojni scenograf in oblikovalec. Po diplomi na Fakulteti za arhitekturo je začel delati na področju gledališča in

filma. Sodeloval je s številnimi priznanimi režiserji svoje generacije in bil za svoje delo večkrat nagrajen. Doma se počuti tudi na področju grafičnega oblikovanja in ilustracije. S svojimi deli je sodeloval na več skupnih razstavah, tako v Sloveniji kot v tujini.

V zadnjih letih se je preusmeril z institucionalnega na ulično gledališče, pri katerem so ga zanimali predvsem stiki z ljudmi. Z gledališko skupino je gostoval na številnih priznanih festivalih po vsej Evropi. Začel je sodelovati tudi z nevladno organizacijo Društvo Humanitas, in sicer v sklopu dolgoročnega projekta »Skozi oči begunca«, ki še vedno poteka.

Vtisi in občutki

- ~ ločitev
- ~ želja po pobegu
- ~ zaprtost
- ~ nemobilnost
- ~ osvoboditev, izpustitev, odprtje
- ~ potovanje, premikanje
- ~ omejevanje, prepovedovanje
- ~ zatiranje, osamljenost

Pomembni vizualni elementi

- ~ v ospredju: žična ograja z rezilno žico, ki ograjuje prostor
- ~ nebo zaseda dve tretjini posnetka, svetloba na obzorju
- ~ ravna pokrajina in gozdovi, pomirjujoča, za rezilno žico
- ~ temno ospredje
- ~ letalo pri vzletanju
- ~ odsotnost ljudi

Možne teme

- ~ migracije, meje, razseljenost
- ~ zamejitev
- ~ geopolitični odnosi
- ~ prevozna sredstva

Vprašanja o stališčih

- ~ Na kakšen način sta si zgornji in spodnji del fotografije v nasprotju?
- ~ Kako si lahko razlagamo prevlado ospredja (ograja) nad ozadjem (letalo)?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Takrat sem delal kot scenograf pri izkustveni gledališki igri Društva Humanitas »Skozi oči begunca«. Za prizorišče predstave smo si izbrali staro zaklonišče v mestnem središču. Na steni ene izmed sob sem si zamislil fotografijo rezilne žice, postavljene na državni meji. Ko sem iskal primerno fotografijo na tem območju, sem se spomnil, da je s tako ograjo obdana letališče. Naslednjega jutra sem odšel tja in se vozil ob letališki

ograji ter fotografiral. Sonce je počasi vzhajalo in sušilo meglice, ki so se razprostirale po travnikih. Spomnim se, da sem se peljal po prašni cesti in poslušal Velvet Underground, fotoaparata pa sem imel na sovoznikovem sedežu. Počutil sem se neizmerno svobodnega, da lahko počnem nekaj, kar imam rad in v čemer uživam. Pomislil sem, da sem vse premalokrat hvaležen za to. ”

Diskriminacije, Francija © Yohanne Lamoulère - Tendance Floue.

Yohanne Lamoulère - Tendance Floue

Yohanne Lamoulère se je rodila leta 1980 nedaleč od Sredozemskega morja. Maturirala je na Komorih, diplomirala pa iz umetnostne zgodovine v

Montpellieru. Nato je leta 2004 diplomirala na Nacionalni akademiji za fotografijo v Arlesu ter se končno ustalila v Marseillu.

Yohanne nikoli ni imela v sebi niti kančka portretistke po naročilu. Raje je v družbi ljudi. Ne zato, ker bi iz tega delala velik koncept, temveč zato, ker tam pač živi. V svoje fotografije dodaja nekaj svojega, ne da bi pri tem zapadla v samozaverovalnost, tisto brezmejno subjektivnost, zaradi katere je svet videti precej nejasnejši, kot je v resnici.

Vtisi in občutki

- ~ zaprtost, zatiranje, utesnjenost, nelagodje
- ~ dominacija, nasičenost
- ~ neenakost
- ~ »obratna« vrtoglavica
- ~ prekarnost
- ~ želja po pobegu

Pomembni vizualni elementi

- ~ širok plan, razširjen s širokokotnim objektivom
- ~ majhna globinska ostrina posnetka
- ~ posnetek »iz globine«
- ~ linije stavb dajejo videz zidu
- ~ dva temnopolta otroka v ospredju, navzgor obrnjeni glavi
- ~ majhen trikotnik neba (bele barve) v smeri pogleda
- ~ zapuščeni balkoni (brez ljudi), a z barvnimi madeži

Možne teme

- ~ otroštvo in priseljevanje
- ~ urbani življenjski pogoji v mestnih soseskah
- ~ prekarnost
- ~ diskriminacija na podlagi izvora ali družbenih okoliščin
- ~ pričakovanja mladih
- ~ migracije
- ~ razredni boj
- ~ medkulturnost, integracija

Vprašanja o stališčih

- ~ Na kakšen način je na posnetku poudarjen videz obeh otrok (ne da bi ju videli)?
- ~ Zakaj je v središču fotografije vogal med stavbama?
- ~ Kakšen učinek ima takšna kompozicija z izginjajočimi linijami?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografija je nastala v soseski Maison Blanche v 14. marsejskem okrožju. Yohanne Lamoulère ta kraj zelo dobro pozna, saj ga pogosto fotografira v sklopu svojega dolgoročnega projekta o marsejskih delavskih soseskah. Maison Blanche je zelo revna soseska, veliko stanovanj je dotrajanih in nezdravih. Življenjske razmere v soseski so zelo težke, in v zadnjih letih se je tam zgodilo več dramatičnih dogodkov (smrt šestletne deklice leta 2018, padec iz 12. nadstropja stavbe zaradi dotrajane ograje,

požar v stanovanjih leta 2019 ipd.). Prebivalci so ustanovili združenje (kolektiv Maison Blanche), ki pritiska na politike, pomaga najbolj prikrajšanim prebivalcem ter organizira kulturne in športne dejavnosti v soseski. Ta fotografija je bila posneta osem dni po katastrofi, ko sta se zrušili stavbi na ulici Rue d'Aubagne. Vse oči so se zazrle v sosesko Maison Blanche, ki bi jo lahko doletela podobna usoda, če bodo stavbe še naprej prepuščene propadanju. Fotografijo je naročil francoski dnevni časopis Libération. ”

Medgeneracijska solidarnost, Poljska © Marta Rybicka.

Marta Rybicka

Marta Rybicka je samostojna dokumentarna fotografinja, dvakratna nagrajenka natečaja GRAND PRESS PHOTO 2019 in finalistka natečaja GRAND PRESS

PHOTO 2017. Svojo fotografsko

kariero je začela z dokumentiranjem uničujočih posledic potresa na Haitiju in poplav na Poljskem. Fotografirala je vsakdanje življenje in delovne pogoje v Indiji in Sudanu. Trenutno dela na dolgoročnem projektu, ki se osredotoča na bližino in intimnost ljudi, ki se soočajo z različnimi izzivi – vojno, boleznijo ali sodobnimi razvadami. V okviru projekta Otroci železniške postaje Brest dokumentira vsakdanje življenje čečenskih beguncev na Poljskem ter življenja Poljakov, ki živijo v Pridnestrski moldavski republiki. Skupaj z revijo »Pismo« in socialno organizacijo »To dziata« pomaga ustvarjati letna poročila z naslovom »Skupno dobro«. Bila je finalistka natečaja Ministrstva za kulturo in nacionalno dediščino za kreativne štipendije ter štipendije na področju razširjanja kulture. Izvaja tudi delavnice fotografiranja za otroke.

www.martarybicka.pl

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Larysa živi v ukrajinskem mestu Čerkasi. Nekoč je bilo to mesto mareličnih cvetov. Tedaj še ni bilo kemičnih tovarn in na obisk so prihajali številni dopustniki iz celotne ZSSR. Zadovoljne turiste so pritegnile peščene plaže reke Dneper, hektarji borovih gozdov ter slastno sadje in zelenjava, pridelana na rodovitnem črnozjomu. Danes je to mesto osirotelih mater, ki se borijo za preživetje ter iščejo uteho v veri, knjigah in domoljubju. Zgodbe iz neke soseske, polne smrti mladih in osamljenih življenj starejših.

Čerkasi – mesto gnijočih marelic, kjer so številni ljudje delali v strupenih tovarnah dušika, je doživelo vojno. Vsepovsod je revščina. Starejše generacije se zgolj spominjajo časov, ko

Vtisi in občutki

- ~ osamljenost
- ~ volja po učenju, radovednost, odprtost, raziskovanje
- ~ preboj, digitalni razkorak, prilagodljivost
- ~ kompenzacija, kontrast

Pomembni vizualni elementi

- ~ notranjost stanovanja
- ~ okno v drugem planu
- ~ v ospredju zavesa zakriva levo tretjino slike
- ~ na desni starejša ženska sedi pred računalniškim zaslonom
- ~ na mizi so knjige in učbeniki
- ~ neostre in precej temne barve
- ~ svetloba iz računalnika

Možne teme

- ~ digitalni razkorak ali prilagajanje
- ~ medgeneracijska solidarnost
- ~ starost
- ~ osamljenost, izoliranost
- ~ razvoj
- ~ vseživljenjsko učenje
- ~ kulturno življenje starejših
- ~ nove komunikacijske in informacijske tehnologije ter socialne vezi

Vprašanja o stališčih

- ~ Bodite pozorni na »okvir znotraj okvira« (računalnik in okno): v kakšnem razmerju sta med seboj?
- ~ Zakaj je oseba na dnu in ob robu posnetka, zaradi katerih elementov?
- ~ Kakšne občutke vzbuja takšna izbira?

je Sovjetska zveza vedela, kako jih osrečiti. Larysa nekajkrat tedensko prek Skypa pokliče svojo starejšo sestro, ki živi v Sankt Peterburgu. Jehovove priče vsak dan prebirajo Biblijo, same ali skupaj z družino, ter študirajo izbrane odlomke.

Larisa je 80 let stara upokojenka, ki zaradi bolezni že več kot leto dni ni zapustila svojega doma. Pogosto nosi volneno baretko, tople nogavice in telovnik, ki varuje njene ledvice. Ko sem jo vprašala, kaj rada je, je odgovorila: veliko in vse, razen temne čokolade. Vsako jutro, ko sva skupaj zajtrkovali, je Larysa uporabila svinjsko mast, s katero praži vse: krompir, jajca, bučke. ”

IZ TEORIJE V PRAKSO

03

Iz teorije v prakso

Primeri delavnic: analiziranje fotografij skupaj z mladimi in otroci

Cilji aktivnosti

Cilj te aktivnosti, ki ji sledi skupno analiziranje fotografij, je otrokom oz. mladim omogočiti, da sledijo tem štirim zaporednim korakom

- **izražanje** tega, kar občutijo ob gledanju fotografije (percepcija, prva konotacija);
- **ustvarjanje** popolnega opisa fotografije (denotacija);
- **povezovanje** svojih občutij z uporabljenimi označevalci (interpretacija, druga raven konotacije);
- **primerjava** lastne interpretacije z interpretacijami drugih (raziskovanje večpomenskosti).

Delavnica analiziranja fotografije otrokom oziroma mladostnikom omogoča, da:

- **uporabljajo poglobljeno** obliko razmišljanja ob gledanju fotografij;
- **se naučijo obvladovati** impulzivne reakcije ob soočenju z določenimi vizualnimi dražljaji.

Veščine, ki jih razvijajo sodelujoči:

- **jasno govorno izražanje** z uporabo primerne jezika;
- **opazovanje in opisovanje** za analizo informacij;
- **pogovor, spraševanje, zagovarjanje** stališča;
- **izražanje kritičnega razmišljanja** pri preučevanju in obdelavi informacij.

Nekaj predlogov

Prikaz fotografij

Priporočamo, da natisnjene fotografije eno za drugo prikazujete na tabli ali pa jih projicirajte na zaslon. V primeru »vodene« analize projiciranje fotografij deluje bolje kot delo z dokumentom na papirju. Poleg tega lahko v primeru projiciranja fotografij učitelj določi čas, namenjen opazovanju vizualnega dražljaja in razmisleku.

V primeru tiskanih fotografij jih lahko prikažete tudi več naenkrat, če želite s sodelujočimi delati primerjalno analizo ali iskati podobne tematske elemente na različnih fotografijah.

1. PRIMER DELAVNICE (osnovna šola)

Za ta primer delavnice smo uporabili fotografijo Yohanne Lamoulère (agencija Tendance Floue). Pri mlajših otrocih priporočamo, da začnete s fazo prilagajanja fotografije, da bodo lahko sliko bolje razumeli.

Navodila

Pedagog postopoma daje navodila. Člani skupine sledijo navodilom in si beležijo svoja opažanja, nato pa se posvetijo zgoraj opisanim korakom.

01 | Opazovanje slike (obrezana fotografija)

- ~ **Spodnjo obrezano sliko** (spodnji del slike lahko prekrijete z listom) pokažite skupini za 10 sekund, pri čemer ne dajajte drugih navodil razen tega, da naj bodo pozorni in v tišini.
- ~ **Otroke prosite**, naj razmislijo o tem, kakšen vtis je naredila ta fotografija na njih oziroma kaj so si mislili, ko so si jo ogledali, vendar naj ničesar povedo naglas (tudi svojim sosedom ne).
- ~ Medtem učencem razdelite prazen papir, na katerega bodo lahko risali in pisali

02 | Zamišljanje elementov, ki niso prikazani

- ~ **Otroke prosite**, naj narišejo vse, kar si predstavljajo na belih robovih okoli fotografije, ter jih opozorite na to, da rob fotografije odreže določene elemente s fotografije in da lahko na prazen papir začnejo risati to, kar si predstavljajo, da je na teh robovih.
- ~ **Medtem** pojdite do vsakega otroka in si zabeležite njihove interpretacije oziroma vtise ob prvem ogledu fotografije (npr. na zadnjo stran lista).

03 | Pogovor

- ~ **Pokažite** zaključene risbe na tabli. Primerjajte jih. Izpostavite podobnosti in razlike.
- ~ **Naglas preberite** interpretacije vsakega sodelujočega, ki ste si jih zabeležili na papir.

04 | Oblikovanje interpretacije

- ~ **Vsakemu učencu omogočite**, da izrazi svoje mnenje, tako da ga prosite, naj navede enega ali več elementov na fotografiji, pa tudi tiste, ki jih je dodal sam na risbi, ter pri tem uporabi frazo v smislu »to sem občutil zaradi tega elementa«.

Primeri:

»Mislim sem si, da ni nikogar več, da so vsi v službi ali v šoli.«

»Občutil sem rahlo žalost, saj je bilo vse zapuščeno in brez barv.«

»Mislim sem, da se vsi zabavajo na dvorišču.«

»Mislim sem si, da je to življenje, saj smo lahko videli vse stvari ljudi.«

Zdaj je čas, da se sodelujoči v skupini pogovorijo in združijo različna sporočila fotografije.

- ~ **Opozorite na (morebitno) večpomenskost** pri opazovanju fotografije ter poudarite, da je razlog za morebitne različne interpretacije fotografije to, da smo se osredotočili na različne stvari
- ~ **Pojasnite**, da vsak posnetek vsebuje vidno polje, ki ga pokaže gledalcu, ter območje izven kadra, ki ni vidno (a si ga vsak gledalec razlaga po svoje).

05 | Fotografija v izvorni obliki

- ~ **Pokažite fotografijo** v izvorni obliki ter pokažite, kaj je bilo dejansko na posnetku in kaj so si (morda) predstavljali učenci izven objektivna fotoaparata na obrezani fotografiji.
- ~ **Identificirajte podrobnosti**, ki bi lahko nakazovale na to, kar ni bilo v celoti vidno (vsi znaki življenja na balkonih) in ki bi lahko pomagale pri zamišljanju stvari »izven objektiv«.
- ~ **Poiščite kraj in čas nastanka** fotografije. Učence prosite, naj si na podlagi elementov na fotografiji, ki so se jih dotaknili, zamislijo zgodbo.

06 | Analiza informacij, ki jih je o fotografiji podala fotografinja

S pomočjo podrobnosti o fotografiji, ki jih je podala fotografinja (v podpoglavju Elementi analize fotografij), lahko primerjate, kako so fotografijo percipirali in doživeli učenci ter kaj je o njenem nastanku in namenu povedala fotografinja.

2. PRIMER DELAVNICE

(zadnji razred osnovne šole, srednja šola)

Spodaj je za vsak korak navedenih nekaj primerov, ki se nanašajo na fotografijo Yohanne Lamoulère (agencija Tendance Floue). V vsakem okviru je predstavljenih nekaj od številnih možnih odzivov.

01 | Izražanje občutkov

- **Skupini pokažite fotografijo** za 10–15 sekund, pri čemer ne dajajte drugih navodil razen tega, da naj bodo pozorni in v tišini.
- **Učence prosite, naj zapišejo:**
 - **eno stvar, ki je po njihovem mnenju na fotografiji izstopala;**
 - **kakšen vtis je naredila nanje oziroma kaj so občutili, ko so jo gledali.**

Zapisovanje stvari je pomemben korak: v naslednji fazi bo v pomoč učencem, da se izognejo ponavljanju tistega, kar so že povedali drugi.

Spodaj je nekaj primerov odgovorov:

- Otroka skušata priklicati prijatelja.
- V stanovanjih je hrup, ki je pritegnil njuno pozornost.
- Zdi se, kot da sta zaklenjena na dvorišče.
- Balkoni izgledajo kot rešetke oz. pregrade.

- Pogovor

- Na tablo napišite seznam vseh odgovorov v dveh stolpcih: enem za občutja in drugem za opise.
- Vse odgovore sprejmite brez komentiranja – v tem prvem koraku se o odgovorih še ne pogovarjajte.
- V spodnjem primeru tabele so opisi navedeni poleg občutkov, ki so povezani z njimi (npr. »v stanovanjih je hrup, ki je pritegnil njuno pozornost« v stolpcu z občutki ter »balkoni so zapuščeni« v stolpcu z opisi).
- Najprej jih zapišite v kronološkem vrstnem redu, povežali pa jih boste kasneje, kot je opisano v tretjem koraku.

Občutki

- Otroka kličeta enega izmed prijateljev.
- V stanovanjih je hrup, ki je pritegnil njuno pozornost.
- Zdi se, kot da sta zaklenjena na dvorišče.
- Želita pobegniti.

Opisi

- Balkoni izgledajo kot rešetke oz. pregrade.
- Balkoni so zapuščeni.
- Videti je nekaj stvari, npr. kolo in perilo, ki se suši.
- Viden je le majhen košček neba.

02 | Opisovanje fotografije

Vizualni elementi (vključno s pisnimi)

- V ospredju sta dva otroka, slikana od zadaj, z navzgor obrnjenima glavama.
- V ozadju je vogal med dvema stanovanjskima stavbama.

Linije in oblike

- Z uporabo širokokotnega objektivna je poudarjen učinek rešetk na stavbah.
- Posnetek od spodaj poudari učinek nadvlade stavb nad ljudmi.

Globina

- Uporaba širokokotnega objektivna in odsotnost neba poudarita občutek zaprtosti.

Ponovno pokažite fotografijo

- **Preverite**, ali so na fotografiji vsi elementi opisa fotografije (ki so jih našli sodelujoči).
- **Na tabli popravite vse potrebno**, torej izbrišite s seznama vse, česar na fotografiji ni (Se zgodi!).
- **Sodelujoče lahko prosite**, naj z barvnimi oznakami ločijo naslednje elemente:
 - vizualne elemente (obrazce, kretnje ...);
 - svetlobo, kontraste;
 - linije in oblike;
 - organizacijo kadra (gor/dol, levo/desno ...);
 - globinsko ostrino (npr. na fotografiji iz Slovenije, stran 23, velika globinska ostrina okrepi občutek osamljenosti tistih za rezilno žico);
 - ostrino in zamegljenost (npr. na fotografiji iz Hrvaške, stran 22, so nekateri obrazi zamegljeni, da še dodatno izpostavijo obe ženski v središču posnetka).

Pogled od daleč in od blizu

- Vprašajte učence, če lahko opišejo vse elemente, kadar fotografijo gledajo od daleč.
- V stolpcu z opisi naštejite vse morebitne elemente, ki jih je mogoče videti samo od blizu (pri tej fotografiji npr. predmete, ki so na balkonih).

Identificiranje dodatnih elementov

Pri nekaterih fotografijah bo morda koristno, da poiščete slike znotraj fotografije: slike, fotografije ipd.

03 | Oblikovanje interpretacije

- **Vsakega izmed učencev prosite, naj utemelji** oziroma podkrepi pomen fotografije, ki ga je navedel (ki je zapisan v stolpcu z občutki na tabli), tako da se pri tem sklicuje na enega ali več elementov na fotografiji.
- **Pozovite skupino, naj poveže** elemente v stolpcu z občutki ter tiste v stolpcu z opisi, in sicer po principu »to sem občutil, ker sem videl ta element«.
- **Povežite elemente** v obeh stolpcih s puščicami.

Primeri:

»Mislil sem si, da ni nikogar več, da so vsi v službi ali v šoli.«

»Občutil sem rahlo žalost, saj je bilo vse zapuščeno in brez barv.«

»Mislil sem, da se vsi zabavajo na dvorišču.«

»Mislil sem si, da je to življenje, saj smo lahko videli vse stvari ljudi.«

V tej fazi lahko sodelujoče tudi prosite, naj si na podlagi elementov na fotografiji, ki so se jih dotaknili, zamislijo zgodbo.

Zdaj je čas, da se sodelujoči v skupini pogovorijo in združijo različne »odzive« na fotografijo.

- Opozorite na morebitno večpomenskost pri prvem opazovanju fotografije (eni so npr. najprej opazili zapuščene balkone, drugi pa oba otroka).
- Poudarite, da fotografije nismo vsi interpretirali enako, saj smo se pri spominjanju fotografije osredotočili bolj na en element kot na drugega.
- V primeru, da to velja za fotografijo, omenite tudi, da je določen element tako močan, da je interpretacija vseh enaka. To je enoznačno sporočilo, ki ga želijo oglaševalci najpogosteje umestiti v ospredje njihovega izdelka.
- Poiščite kraj in čas nastanka fotografije. Zamislite si hipoteze o ozadju njenega nastanka.

04 | Primer vaje: spreminjanje kadra

- **Prekrijte del prizora**, da enak prizor prikažete na drugačen način ali pa pokažete samo eno izmed podrobnosti (npr. primerjajte izvorni kader s kadrom št. 1 v delavnici za osnovne šole zgoraj).
- **Učence lahko nato vprašate**, katera varianta spodbuja katero izmed obeh interpretacij (kader št. 1 se osredotoča na stavbe, kader št. 2 pa poudarja odnos obeh otrok do okolice).
- **Pojasnite**, da vsak posnetek vsebuje vidno polje, ki ga pokaže gledalcu, ter območje izven kadra, ki ni vidno (a si ga vsak gledalec razlaga po svoje).

Kader št. 1

Kader št. 2

05 | Analiza informacij, ki jih je o fotografiji podala fotografinja

S pomočjo podrobnosti o fotografiji, ki jih je podala fotografinja (v podpoglavju Elementi analize fotografij), lahko primerjate, kako so učenci percipirali in doživeli fotografijo ter kaj je o njenem nastanku in namenu povedala fotografinja.

Oba primera delavnice je pripravil Yves Bon iz gibanja Ligue de l'enseignement Rhône-Alpes.

Iz teorije v prakso

Kaj je delavnica pisanja?

Delavnice pisanja ljudem omogočajo:

- dostop do imaginarnega prostora s pomočjo aktivnosti, ki aktivira čustva in ustvarjalne zmožnosti piscev;
- povezavo z literaturo prek literarnih del in pisateljev;
- izkušnjo kreativnega procesa z vsemi spremljajočimi tveganji in užitki;
- razvoj odnosa do literature prek užitkov branja in pisanja.

Pri delavnici pisanja, ki vključuje skupinsko sodelovanje, vsak pisec napiše besedilo, ga deli z bralci in ga na podlagi tega spremeni. Ne glede na to, kaj je cilj delavnice, so pisci spodbujeni k temu, da v praksi uresničujejo svojo svobodo pisanja. Naj gre za individualno ali kolektivno pisanje, skupina deluje po načelu solidarnosti – s pisanjem, ki je vedno namenjeno bralcem, ter branjem, ki je vedno skupinsko.

01 | Prvi osnutek oz. kako začeti pisati

Za delavnico pisanja morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- lokacija: prostor za delavnico in ustvarjanje;
- koordinator delavnice;
- priložnost za pisanje.

Vsak pisec je pri tem individualnem delu osebno angažiran. Pisci ustvarjajo brez obotavljanja. Skozi proces kolektivnega ustvarjanja raziskujejo sami sebe. Prever-

jajo in razpravljajo. Pripombe na prebrana besedila (ki jih daje pedagog ali ostali udeleženci) niso vrednostne sodbe izbranih besed ali kakovosti besedila, ampak gre za povezovanje z literarnimi deli in medsebojne primerjave besedil, tako da lahko vsakdo spozna različne možne odzive na enako besedilo.

02 | Predelava besedila oz. kako nadaljevati

Cilj prvega koraka delavnice je spodbuditi mlade, da so sposobni pisanja in sodelovanja v procesu pisanja. V naslednjem koraku pa pedagog predlaga nadaljnje korake (v sodelovanju z ostalimi učenci), ki sodelujoče vodijo pri spreminjanju svojega prvega osnutka. Skozi ta proces vsak napreduje po svoji poti ter dviga svoje pisanje na višjo raven.

03 | Dokončanje besedila oz. kako končati

Pomembno je sprejeti, da se mora na določeni točki kolektivno in individualno ustvarjanje v okviru delavnice končati.

Ta časovni okvir je pogosto odvisen od razpoložljivosti časa, omejen pa je tudi s ciljem delavnice: delavnica pisanja ni šola pisanja. Gre za izkušnjo literarnega ustvarjanja. Tukaj pa se pojavi vprašanje, kako končati. Pomembno je, da določimo konec procesa.

Iz teorije v prakso

Vodenje delavnice kolektivnega pisanja

Ta predlog je nastal na podlagi delavnice pisanja pod vodstvom pisateljice Pauline Guillerm v okviru tečaja, ki ga je organiziralo gibanje Ligue de l'enseignement. Delavnica naj vam služi kot pomoč pri izvedbi aktivnosti v šoli, s pomočjo katere bodo učenci napisali sporočilo solidarnosti. Da bi bolje razumeli, kaj je lahko delavnica pisanja in kaj ne more biti, si oglejte tabelo na koncu poglavja, ki so jo skupaj sestavili udeleženci tečaja.

Čas trajanja delavnice

2–4 ure, odvisno od starosti udeležencev

Potrebščine

- Listi papirja in svinčniki
- Natisnjene ali projicirane fotografije

Ciljne skupine

8 let in starejši

Prvi del delavnice (1–2 uri)

1. korak

- **Skupaj z učenci sestavite seznam besed**, povezanih s temami projekta (skupno življenje, povezanost, spoštovanje, strpnost in raznolikost ipd.).
- **Vsak učenec naj si izbere eno izmed besed.**
- **Besedo naj pokaže** enemu od sošolcev ali sošolk (tudi sam bo sošolca ali sošolke dobil eno besedo).
- **Spomni naj se še ene besede**, ki je povezana s tisto, ki jo je dobil.
- **Sestavi naj kratko poved, ki vsebuje vse tri besede** (njegovo, tisto, ki jo je dobil, ter tisto, ki se je je spomnil v povezavi z drugo).

2. korak

- **Učence razvrstite v manjše skupine po 3–4.**
- **Vsi učenci naj znotraj skupine preberejo povedi** ter ugotovijo njihove **skupne točke** in razlike med njimi.
- **Skupaj naj popravijo in prilagodijo povedi** tako, da bodo zvenele lepše.

Drugi del delavnice (1–2 uri)

1. korak

- Fotografije razvrstite na mizo v sredini razreda ali jih z magneti pritrdite na tablo, tako da bodo vidne vsem učencem. **Vsak izmed učencev naj si izbere eno izmed fotografij.**

- **Spomni naj se treh besed**, povezanih s fotografijo, **ter jih zapiše** na list papirja, na katerega naj napiše tudi, katero fotografijo si je izbral (fotografije lahko oštevilčite ali pa jih označite po državah avtorja).

- **List papirja naj poda** svojemu sosedu na desni.

- Ko vsak od učencev od soseda na levi dobi list papirja, **se naj ponovno spomni treh besed**, ki mu pridejo na misel v povezavi z izbrano fotografijo, **ter jih zapiše** na ta list.

- List papirja ponovno poda naprej sosedu na desni in postopek se ponovi.

- S pomočjo **devetih besed na hrbtni strani** lista naj sedaj vsak učenec napiše **sestavek, povezan s fotografijo**, ki si jo je izbral, pri čemer naj uporabi čim več od devetih besed, ki so na voljo. Pri tem si lahko pomaga tudi s kakšno frazo, ki jo naključno vzame iz kakšne knjige.

2. korak

- Učence razvrstite v manjše skupine po 2–3.
- Vsak učenec naj v skupini prebere besedilo, ki ga je pripravil v povezavi z izbrano fotografijo.
- V skupini naj se pogovorijo, kako razumejo predstavljena besedila, ter popravijo morebitne nejasnosti.
- Ko končajo, naj besedila predstavijo še ostalim skupinam.

Ker so učenci vsa besedila spreminjali, poleg tega pa so jih prilagajali tudi drugi sodelujoči, lahko vsako izmed njih smatramo za kolektivni izdelek, ki ne pripada nobenemu posamezniku. Zato si bo lahko vsakdo izbral katero koli besedilo ter ga prepisal kot sporočilo na razglednico (tudi če ni prispeval k njegovemu nastanku).

Po koncu obeh delov delavnice bo vsak učenec imel na razpolago zbirko številnih raznolikih besedil, ki predstavljajo priložnost za pisanje sporočil na razglednice.

Kaj je in kaj ni delavnica pisanja

Kaj je oz. bi morala biti delavnica	Kaj ni oz. ne bi smela biti delavnica
krepitev samozavesti	pričakovanje konkretnih, strogo določenih rezultatov
dajanje proste poti izražanju in domišljiji	prepuščanje udeležencev samih sebi
vzpostavljanje okvira za »usmerjanje« procesa pisanja	improvizacija: potrebno je pripravljeno delo
omogočanje dobrih pogojev za koncentracijo	stremljenje k popolnosti
spoštovanje vsakršnega prispevka katerega koli sodelujočega (brez vrednostnih sodb), ne samo v smislu besedil, temveč tudi z vprašanji in mnenji	spodbujanje terapevtske delavnice
postavljanje omejitve, ki postanejo smernice	obsojanje
omogočanje udeležencem, da se svobodno izražajo	zapiranje samega vase
organizacija potrebnih materialov (prostor, papir ...)	
vzpostavitev pozitivnega vzdušja	
veliko pripravljalnega dela	
moderiranje	
izmenjava	
pedagoško delo	
postavljanje vprašanj	
upoštevanje mnenj	
organizacija časa	
uporaba domišljije	
skrbnost	
prilagajanje	
zahvaljevanje	
zapletena	ponižujoča
igriva	nemogoča
prijetna	neprijetna
napredna	
odprta za vse	
poslušanje	tekmovanje
orodje za mediacijo	izguba časa
deljenje	nastopaštvo (ne izpostavljajte se)
tišina (delo)	razlog za stres
tveganje	slab trenutek
	obsojanje
	šolski trenutek

Iz teorije v prakso

Vodenje aktivnosti pisanja z mladimi

Otrokom in mladim lahko pri dejavnosti pisanja pomagamo na nešteto načinov. Za pomoč se lahko obrnete na društvo Humanitas, kjer vam lahko ponudimo dodatne nasvete za izvedbo delavnice v okviru projekta »Širimo solidarnost«.

V pomoč so vam lahko tudi delavnice pisanja, ki se nahajajo na naslednjih straneh.

01 | Določitev okvira

Zaupajte drug drugemu, pomanjkanje znanja, nerodnost in sram pa smatrajte za nenadejane dobrine. Domišljija je najbolj univerzalna stvar na svetu. Nikoli je ne zmanjka in ne pozna nemogočega: blokade so domišljjski vozli. Pozabiti je treba tudi na pristop na osnovi močne volje. Pisanje je v prvi vrsti delo s slabostmi in njihovo odpravljanje. Ključnega pomena je, da gredo vse zasluge udeležencem, ne glede na to, kdo so, ter da so deležni solidarnosti (težje kot so situacije, s katerimi se soočajo, večja je njihova potreba po empatiji). Najmlajšim je treba pri delu vedno nuditi spodbudo in podporo, ti pa morajo k delu pristopiti kot k preprostemu raziskovanju. Nikoli ne izrekajte vrednostnih sodb, ne dajajte negativnih kritik ter z otroki ne komunicirajte z moraliziranjem in nestrpnostjo.

Hubert Haddad, »Six Principes Majeurs en Prélude, Principe V« (odlomek), v *Le nouveau magasin d'écriture*, Ed Zulma, 2006.

V sklopu projekta »Širimo solidarnost« je dejavnost pisanja določena z naslednjim okvirom:

- Pisanje ima kontekst: gre za aktivnost, ki mora vključevati pogovor o relevantnih vprašanjih, preden se začne pisanje.
- Pisanje ima svoje značilnosti: povezano je s fotografijo, ki je v pomoč pri pisanju in vpliva na vsebino besedila, ki ga je pomagala navdihniti.
- Pisanje ima občinstvo: besedilo ima namišljenega bralca, enega najpomembnejših kriterijev, ki ljudi spodbudijo k pisanju besedil.

- Mladi pisci morajo imeti možnost izbire: brez možnosti izbire je resničen osebni angažma nemogoč. Med možnostmi lahko sodi izbira fotografije, o kateri želijo pisati, izbira vrste besedila ipd.
- Pisanje mora biti ustvarjalno: potrebno ga je ločiti od šolskega dela, zato se ga ne sme ocenjevati.
- Pisanje je mogoče vedno spremeniti: prvi osnutek je le redko najboljši.
- Vendar pa se mora na neki točki pisec odločiti, kdaj končati.
- Skupinska branja osnutkov ali zaključenih besedil pomagajo pri razvoju osebnega pisanja: pomembno je, da takšna branja potekajo v jasnih okvirih. Med dajanjem komentarjev je potrebno pisce skrbno ščititi. To je obenem priložnost, da udeležencem poveste več o razpravljanju in ocenjevanju s kritičnim očesom.

02 | Pisanje in fotografija

Aktivnosti pisanja v okviru projekta »Širimo solidarnost« potekajo na osnovi fotografije. Ta fotografija je lahko enostaven pripomoček za spodbudo oz. idejo za pisanje. Fotografski jezik je številnim ljudem blizu. Fotografija je preprost način komunikacije. Učencem pomaga, da z uporabo domišljije najdejo prave besede. Lahko jo opišemo. Daje konkretne ideje. Poleg tega vzpodbuja čustva in vzbuja spomine.

Vabi nas k razmisleku o implicitnem, tistem, kar je izven fotografskega objektivna. Za vsako izbrano fotografijo si lahko zamislimo izhodiščne točke za zgodbe, imaginacije in pisanje:

- opišite fotografijo nekemu, ki je ni videl;
- zamislite si, kako se je oseba na fotografiji znašla tukaj;
- zamislite si, kaj je doživela oseba na sliki naslednji dan po nastanku te fotografije;
- zamislite si, kaj se dogaja izven kadra;

- opišite obraze ljudi na fotografiji;
- izmislite si naslov za fotografijo;
- opišite fotografijo, pri čemer se posebej osredotočite na barve;
- zamislite si pogovor med osebo na fotografiji in fotografom;
- zamislite si, kako izgleda prizor iz zornega kota katerega izmed predmetov na fotografiji;
- zamislite si, o čem sanja oseba na fotografiji.

03 | Igranje z besedami

Za sprostitvev domišljije in ustvarjalnega navdiha piscev je koristno, da odigrate nekaj besednih iger.

Pisanje za vzbujanje čustev je zahtevno, saj se je pri tem potrebno opreti na ustvarjalni proces, ki v idealnem primeru zaobjema slog, obliko pisanja in čustveno intenzivnost izražanja. Da bi se izognili pisanju na slepo, je za vzpodbudo k pisanju pogosto lažje, da vnaprej določite okvir pisanja, torej določeno obliko pisanja, tako da se bodo lahko pisci igrali s svojim izražanjem znotraj teh omejitev.

04 | Pisanje haikujev

Pisanje haikujev je zelo koristna vaja za prehod na literarno pisanje, saj istočasno spodbuja domišljijo in pisanje.

V nadaljevanju je predstavljen primer delavnice, s katero usmerjamo učence pri pisanju pesmi.

Iz teorije v prakso

Primer haikuja

Haiku je natančno določena zvrst poezije, ki izvira iz Japonske in ima močno simbolno komponento. Gre za izjemno kratko pesniško obliko, ki izraža minljivost življenja.

Ozadje

V kontekstu idej za pisanje, na katere se tukaj osredotočamo, naj bo cilj prizadevanje za duh haikuja, ki je literarna oblika z izjemno subtilno prozodijo in tenkočutnim razvojem.

- Učence prosimo, naj pomislijo na nek trenutek, ko so občutili resnično čustvo. Glede na obravnavano tematiko naj bo čustvo na nek način povezano s tematiko solidarnosti in s fotografijo, ob kateri bo besedilo.
- Ko čustvo enkrat identificiramo, je čas, da začnemo pisati. Haiku ni nikoli dokončan v prvem poskusu. Pišemo ga, ga predelujemo, izpopolnjujemo, polnimo s celotno paleto čustev (žalost, veselje, jeza itd.). Haiku pogosto priča o pogledu na življenje, ne da bi nakazoval posledice, brez odvečnosti.

Oblika

- Haiku vsebuje 17 zlogov v treh verzih s petimi, sedmimi in petimi zlogi (lahko se tudi ne držimo povsem striktno števila zlogov, če se držimo tega ritma »dolgo, kratko, dolgo«).
- Haiku nima rim.
- Haiku se pogosto začne s širšim pogledom in se konča s pogledom od blizu: ključni del je pogosto v zadnjem verzu, pri čemer se emocije stopnjujejo.
- Haiku vedno vsebuje besedo (kigo), ki se nanaša na naravo, ali neko ključno besedo o enem izmed letnih časov.
- Haiku se opira na pet čutov.
- Haiku ima zelo enostaven in jasen slog, brez pojasnjevanja.
- Haiku ima malo ali nič členov ali prislovov.
- Haiku je pisan v sedanjiku.
- Vsak izmed treh verzov se začne z veliko začetnico in je brez ločil.

Primeri haikujev:

Vse skupinice
Čapelj na nebu
Jesenski mrak

Ryokan (japonski pesnik, 1758-1831)

Veter
Obotavljajoče
Potegne cigareto

Paul Éluard (1895-1952)

Primeri haikujev, ki so jih napisali učenci v okviru te aktivnosti:

Učenec iz CM2: **Zimsko jutro**
Dve sinički se tepeta
Za maslo.

Issa, Valencia: **Šivanje žog**
Nikoli igranje
Življenje otroških sužnjev

Učenec iz CM2: **Lepota v košari**
Naslednji dan črna
Je bila obveščena

Tiphaine, 13 let: **Barva človeka**
Ne more odločati
O pravem prijateljstvu

Eddie Garnier: **Noseča ženska**
V snegu išče denar
Avtobus čaka

Sasaki Toshimitou: **Hirošima jeseni**
Nenadoma sonce zaide
V barvi krvi

Aicha: **Zimski mož se poti**
Nosi pretežko torbo
Delo za Severnoafričane

T. B.: **Na umazan predpasnik**
Si šolarka obriše roko
Ki jo je stisnila Camara

Aude: **Dajte svetu**
Krhek mir
Ovit v svilene rjuhe

Manon: **Srečen kot Boris**
Ki je nasmejaj
Otroke iz drugih držav

Iz teorije v prakso

Primer delavnice pisanja

Cilji delavnice pisanja

S tem, ko stavimo na to, da smo lahko vsi ustvarjalni, igramo na karto solidarnosti.

V isto delavnico vključite oba glavna cilja izobraževanja: na eni strani državljansko vzgojo ter na drugi strani umetniško izobraževanje. Tako bo delavnica zaobjemala tako literarno ustvarjanje kot tudi državljansko vzgojo, saj bo vključevala ustvarjanje poezije oziroma besedila za neznano osebo, besedilo pa bo odražalo fotografijo, ki je sama po sebi simbol za raznolikost naše družbe. Delavnica sodelujočim omogoča raziskovanje lastnih pred-sodkov in stališč do priseljevanja, mladih, duševnih stisk, ljudi s posebnimi potrebami, medgeneracijskih odnosov in podobnega. Seveda ni nujno, da se odločite za poezijo. Lahko izberete tudi kakšno drugo literarno obliko ali pa se mladi sami odločijo, v kakšni obliki bodo sporočilo napisali.

Spodnja delavnica se popolnoma ujema s cilji projekta: ponuja razmislek o rasizmu, diskriminaciji, pogledih na druge ljudi itd. Udeležencem pomaga odkrivati užitke in moč pisane besede ter načine, na katerega se lahko s svojimi sporočili dotaknejo ljudi.

Širiti solidarnost pomeni zavedati se, da ne moremo živeti brez drugih, da nas vse skupaj povezuje ogromna mreža, ki nam omogoča, da živimo skupaj in da z gestami, dejanji, pogovori, s stvarmi, ki jih napišemo, ter s tem, kako gledamo drug na drugega, vsak dan znova pletemo njene niti.

V okviru delavnice št. 1 in št. 2 lahko izvedete vse opisane korake, lahko pa se odločite zgolj za nekatere izmed njih. Nekateri koraki služijo predvsem kot vaje za razvijanje navdiha in domišljije pri otrocih, ki jim bodo olajšale proces pisanja sporočila.

Delavnica št. 1

Potrebščine

- ~ poljubno izbrane pesmi, citati, začetni del oz. prvih nekaj vrstic pesmi
- ~ lepilo ali lepilni trak
- ~ papir formata A4
- ~ razglednice s fotografijami

Načrt dela

Opazovanje

Šest fotografij prikazuje del raznolikosti sveta. Učenci naj si jih ogledajo in nato za vsako od njih na listek napišejo eno besedo, ki jim pride na misel. Vsak učenec torej napiše šest besed.

Navdih

Vedno gledamo skozi prizmo tega, kar že vemo, kar smo že izkusili, in si pri tem pomagamo s tem, kar so nam s kulturo predale starejše generacije. Pesniki pišejo o solidarnosti, miru, upanju, revoluciji, bolečini in o številnih drugih stvareh. Z njihovo pomočjo si bomo oblikovali naše lastne poglede na raznolikost.

- ~ Učenci naj si izberejo eno izmed šestih fotografij (fotografije lahko oštevilčite ali pa jih označite po državah avtorja fotografije).
- ~ Učencem razdelite pesmi ali citate. V miru naj jih preberejo, nato pa med prejetimi besedili poiščejo 5 besed ali poetičnih fraz, ki so jim najbolj všeč in ki jih povezujejo z izbrano fotografijo.
- ~ Teh 5 besed naj prepisujejo na 5 manjših listkov (lahko gre za papir A4, ki so ga pred tem narezali ali natrgali na 5 koščkov).
- ~ Z njihovo izbrano fotografijo je sedaj povezanih 5 besed, vsaka je napisana na svoj košček papirja.

Asociacije

- ~ Učenci si ponovno ogledajo svojo izbrano fotografijo in na papir napišejo eno besedo, ki jo občutijo ali nanjo pomislijo ob pogledu na izbrano fotografijo. Ta beseda mora biti drugačna od besed, ki so jih izbrali v prvem koraku.
- ~ Okoli te besede položijo pet besed, ki so jih v prejšnjem koraku napisali na koščke.
- ~ S pomočjo besednih asociacij si zamislijo še pet besed, ki jih po pomenu ali zvočnih lastnostih spominjajo na že napisane besede. Ob koncu aktivnosti imajo vsega skupaj 11 besed.

Primer: Značilnosti besede »raznolikost« nas lahko spomnijo na besede »razlike«, »vidike«, »olike« itd.

Pisanje prvega osnutka

- Zdaj so učenci tik pred tem, da ustvarijo besedilo. Vse, kar morajo storiti, je, da napišejo besedilo iz vsega pridobljenega gradiva: uporabljajo naj tako besede, ki so jih napisali sami, kot tudi pesmi oziroma citate, ki so jih prejeli. Napišejo naj prvi osnutek, pri čemer naj uporabijo čim več zbranega gradiva ter razen povezovalnih čim manj dodatnih besed. Opomnite jih, da mora biti besedilo povezano z izbrano fotografijo. Besedilo je lahko poljubne oblike (kratka pesem ali zgodba, poziv ipd.).
- Za ta del aktivnosti imajo 10 minut časa. (Takšna naj bodo navodila, lahko pa dovolite tudi več časa, saj je pomembno, da pišejo vsi udeleženci). Besedilo naj ne bo predolgo, saj mora biti končno sporočilo kratko, obsega naj zgolj nekaj stavkov.

Izmenjava

Vsak učenec naj svoje besedilo izmenja z drugim učenecem. Učenci naj ob branju besedil svojih sošolcev na papir napišejo še pet besed ali izrazov, na katere pomislijo ob branju. Ko vsak prejme nazaj svojo besedilo z dodatnimi besedami, naj poskuša besedilo spremeniti tako, da uporabi vsaj kakšno izmed novih besed. V kolikor je besedilo predolgo, ga je potrebno tudi skrajšati, da ga bo mogoče napisati na razglednico.

Razmislek o bralcih

- Učenci naj razmislijo, komu bi radi poslali ali posvetili svoje besedilo. Lahko gre za anonimno osebo, ki jo izberejo iz spletnega imenika, ali pa sporočilo pošljejo javni osebnosti ali instituciji. Besedilo lahko pošljejo tudi kakšnemu daljnemu sorodniku ali znanцу.
- Po potrebi naj še enkrat predelajo svoje besedilo, da se ujema s fotografijo, ki jo bodo poslali in s katero bodo sporočili to, kar želijo. Po želji naj besedilo spreminjajo in naj imajo v mislih, da je besedilo namenjeno osebi, ki so si jo izbrali.

Pošiljanje

- Učenci naj besedilo prepisujejo na razglednico, pri čemer naj pazijo na berljivost, obliko, črkovanje itd.;
- Nato odpošljejo razglednico.

Analiziranje

- Skupaj z učenci analizirajte konkretne aktivnosti delavnice. Učence lahko sprašujete, kaj so se na tej delavnici pisanja naučili in spoznali; kaj so ob tem občutili in kdaj; ipd.

Delavnica št. 2: Zid solidarnosti

Potrebščine

- poljubno izbrane pesmi, citati, začetni del oz. prvih nekaj vrstic besedila ali odlomek iz izbranih literarnih besedil
- lepilo ali lepilni trak
- papir formata A4
- razglednice s fotografijami

Načrt dela

Priprava

Vseh 6 fotografij prilepite na tablo ali sočasno predvajate na zaslonu. Učenci naj si fotografije dobro ogledajo. Pod vsako fotografijo postavite 3–4 manjše listke (»opeke«). Učence nato spodbudite, da s pomočjo besednih asociacij, ki se jim porodijo ob pogledu na fotografije, zapolnijo vse »opeke« tako, da je na vsaki izmed »opek« vsaj ena beseda. Besede naj se ne ponavljajo.

Zasnova

- Učenci naj ponovno pogledajo fotografije in si izberejo eno izmed njih. Na list naj napišejo besedo, ki je še ni med »opekami«, a se jim zdi pomembna in jim vzbuja asociacije na izbrano fotografijo.
- To besedo si lahko zapišejo tudi na dlan, da jo vzamejo za svojo (postala bo del njih, predstavlja njihov notranji prostor, njihove misli).

Asociacije

- Učenci naj na list papirja narišejo obris svoje roke.
- Na sredino roke naj prepisujejo besedo, ki so jo izbrali v prejšnjem koraku. S pomočjo besednih asociacij naj poiščejo nove besede, ki so z osrednjo besedo povezane, ter jih zapišejo na konec vsakega prsta (na noht) – na vsak noht po eno besedo. Lahko iščejo podobne besede na osnovi skupnih značilnost: črk, zlogov, zvočnih značilnosti, pomenov. Na listu z obrisom svoje roke imajo skupaj napisanih 6 besed.

Primer: Značilnosti besede »dlan« nas lahko spomnijo na besede »dan«, »lan«, »bolan«, »bolezen«, »ljubezen« itd.

Roka pomoči

Ne pišemo sami, zaprti v slonokoščeni stolp. Potrebujemo tudi druge in njihova mnenja. Zato jim bomo ponudili roko pomoči.

- Vsak učenec poda list z roko sosedu na levi. Ta si roko natančno ogleda, nato pa na dnu doda dve do tri nove besede, zamišljene s pomočjo besedne asociacije (igra pomenov) ali podobnih zvočnih značilnosti besede (igra zvokov). Nato list vrne svojemu sosedu.

Literarna izmenjava

- ~ Učencem razdelite citate, začetni del oz. prvih nekaj vrstic besedila ali odlomek iz izbranih literarnih besedil.
- ~ Vsakega učenca prosite, naj poišče 5 izrazov, ki so mu blizu, ki ga spomnijo na njegove besede, napisane na listu z roko in na izbrani fotografiji. Teh 5 izrazov naj prepiše na list z obrisom svoje roke.

Sestavljanje besedila

- ~ Izmed vseh napisanih besed, literarnih izrazov in pa tudi s pomočjo besed, ki so jih izbrali skupaj z drugimi učenci in se nahajajo pod fotografijami (»opeke«), učenci sedaj pričnejo s sestavljanjem besedila. Opomnite jih, da mora biti besedilo vezano na izbrano fotografijo. Uporabijo naj čim več zbrane gradiva ter čim manj dodatnih besed, razen povezovalnih. Spodbudite jih, da je to šele prvi osnutek, ki ga bodo kasneje še spreminjali.
- ~ Za ta del aktivnosti imajo 10 minut časa. (Takšna naj bodo navodila, lahko pa dovolite tudi več časa, saj je pomembno, da pišejo vsi udeleženci). Besedilo naj ne bo predolgo, saj mora biti končno sporočilo kratko, obsega naj zgolj nekaj stavkov.

Pisanje razglednice

- ~ Učenci naj razmislijo, komu želijo poslati razglednico z besedilom. Lahko gre za anonimno osebo, ki jo izberejo iz spletnega imenika, ali pa sporočilo pošljejo javni osebnosti ali instituciji. Besedilo lahko pošljejo tudi kakšnemu daljnemu sorodniku ali znancu.
- ~ Ko izberejo naslovnika, naj še zadnjič pregledajo besedilo in ga predelajo tako, da je pripravljeno za razglednico.
- ~ Besedilo naj nato napišejo na razglednico ter pri tem pazijo na berljivost, obliko, črkovanje itd.

Pošiljanje

- ~ Če učenci želijo, lahko svoja sporočila predstavijo drug drugemu.
- ~ Nato naj razglednico pošljejo izbranemu naslovniku.

Analiziranje

- ~ Skupaj z učenci analizirajte konkretne aktivnosti delavnice. Učence vprašajte, kakšna se jim je zdela delavnica. Jim je bila všeč? Zakaj oz. zakaj ne? Kako so se med delavnico počutili? Kaj so se novega naučili? Kaj si bodo najbolj zapomnili?
- ~ Skupaj se odločite, ali boste naredili zbirko besedil, bilten ali organizirali razstavo besedil na šoli.

Oba primera delavnic je pripravil Yves Béal, pisatelj, vodja usposabljanja in moderator delavnic, član kolektivov Collectif Les Passeurs ter Collectif d'Artistes Un Euro ne Fait pas le Printemps, literarna sekcija skupine GFEN/literarna revija Soleils & Cendre.

PROMOCIJA IN OCENJEVANJE PROJEKTA

04

Promocija in ocenjevanje projekta

Iniciative

Povezovanje med projektom Širimo solidarnost in drugimi projekti za promocijo aktivnega državljanstva (Italija)

Organizacija ARCI že leta spodbuja različne projekte, namenjene mladim, katerih cilj je krepitev aktivnega državljanstva ter zavedanja o pravicah in dolžnostih. Prepričani smo, da se demokracija krepi tudi s samoorganizacijo državljanov, širjenjem znanja ter razvojem kritičnega mišljenja. Konkretno trenutno delamo na dveh projektih, ki bosta potekala vsaj še naslednja tri leta in ki predstavljata idealen okvir za širjenje projekta Širimo solidarnost:

- Projekt »I campi della legalità – estate in campo« poteka že od leta 2004. Stotinam deklet in fantov vseh starosti omogoča udejstvovanje v prostovoljskih kulturnih aktivnostih na ozemljih, ki so bila zasežena mafiji. Tabori potekajo v poletnem obdobju, vsako leto pa se jih udeleži okoli 500 mladih. Aktivnosti vsakega tabora se začnejo z informativnim sestankom, na katerem bomo po načrtih vsem udeležencem predstavili informacije in gradivo, povezano s projektom Širimo solidarnost.
- Projekt »I viaggi di memoria – Auschwitz, Srebrenica, Marcinelle« že približno šest let skupaj organizirata organizaciji Arci in Deina. V okviru projekta se lahko vsako leto med 1.000 in 1.800 mladih spoznava zgodovino dvajsetega stoletja (npr. genocide) in se uči o pomenu tega zgodovinskega obdobja in hudih napak, ki so ga zaznamovale. Pred samim izletom potekajo pripravljalne aktivnosti, med katerimi nameravamo vsem udeležencem predstaviti informacije in gradivo, povezano s projektom Širimo solidarnost.

Učenje »širjenja solidarnosti«: izkušnja z učitelji pri začetnem usposabljanju na Univerzi v Jaenu (Španija)

V okviru lanskega projekta »Širimo solidarnost« smo se zaradi širjenja prepoznavnosti projekta odločili, da bo v njem sodelovala tudi skupina študentov Fakultete za izobraževanje Univerze v Jaenu.

Aktivnost smo uvedli v okviru predmeta »Didaktika družbenih ved II: zgodovinska vzgoja in državljanstvo. Perspektiva spola.« V delavnicah je sodelovalo skupaj 370 učencev 3. letnika osnovnošolske smeri. Cilj aktivnosti je bil povezati projekt z učnim načrtom predmeta, v okviru katerega so bile glavne teme družbeno relevantni problemi, kultura sobivanja in izkoreninjenje sovražnega govora.

V okviru aktivnosti je bil razred razdeljen na skupine po 5–7 oseb, ki so naključno prejele pet izmed osmih razglednic. Najprej si je morala vsaka skupina ogledati fotografije, se pogovoriti o tem, kaj po njihovem mnenju predstavljajo, ter svoje odgovore zbrati v dokumentu, ki so ga kasneje uporabili za predstavitev pred ostalimi sodelujočimi. Moderatorica aktivnosti je zapisovala probleme, ki so jih po mnenju študentov predstavljale razglednice. Na koncu aktivnosti je razkrila izvirno sporočilo fotografij in ga primerjala s tem, kako so fotografije razumeli študenti. Nato so se o tem pogovorili skupaj s študenti. Na koncu so skupine izpolnile razglednice in jih poslale na naključne naslove po vsej Španiji.

S pomočjo aktivnosti so učitelji pri začetnem usposabljanju ugotovili, na kakšen način je mogoče obravnavati družbeno relevantne probleme v osnovni šoli ter obnem razvijati empatijo, družbeno zavest in sposobnost kritičnega mišljenja. Z aktivnostjo so pridobili dragocena orodja, ki bodo uporabna tudi v prihodnje.

Učenci pošiljajo sporočila solidarnosti ljudem na pomembnih položajih (Hrvaška)

V lanski izvedbi projekta »Širimo solidarnost« se nam je zgodila zanimiva stvar – odgovor na razglednice in sporočila solidarnosti, ki so jih pošiljali učenci, je poslala kar trenutna predsednica države, Kolinda Grabar-Kitarović. V svojem odgovoru je zapisala, da je bila navdušena nad tem, koliko učencev se ukvarja z vprašanji človekovih pravic na Hrvaškem in v njen urad pošilja sporočila, s čimer je dobila priložnost, da se spozna s pogledi mladih na pomembna vprašanja.

S tem smo dobili dokaz o tem, kako imenitne subverzivne ideje imajo naši učenci – nekoliko so si prilagodili pravila aktivnosti (ki pravijo, da je potrebno sporočila poslati neznanim naslovnikom v njihovih lokalnih skupnostih) ter tako uspeli pritegniti pozornost odločevalcev! Po našem mnenju imajo takšna majhna subverzivna dejanja velik potencial, ki kaže tudi na aktivistični vidik metodologije! To je v našem kontekstu še posebej pomembno, saj državljanska vzgoja kot samostojen predmet na Hrvaškem še ni bila uvedena v formalni šolski sistem, zato je vprašljivo, koliko prostora in priložnosti imajo učenci za razvoj državljskih kompetenc.

Učenci in starši solidarno o solidarnosti (Poljska)

Zofia Wojnowska, učiteljica in svetovalka za programe v osnovnih šolah dveh manjših mest v podkarpatski regiji, Niewiastke in Dydnie, se je odločila, da bo razširila skupino sodelujočih v njenih delavnicah, tako da je na delavnice povabila tudi starše učencev. Med pripravo na srečanje je s svojimi učenci govorila o diskriminaciji, strpnosti in težavah, povezanih s stereotipi in predsodki. Zdelo se ji je pomembno, da bi morali učenci svojim staršem sami predstaviti razglednice solidarnosti in jim pojasniti njihov namen. Delavnice se je udeležilo šest staršev (večinoma mam). Začeli so jo s pesmijo Stanislawa Sojke *Tolerancja* (»Strpnost«). Nato se je razred spremenil v fotografsko galerijo, otroci in njihovi starši pa so se sprehajali po razstavi ter si zapisovali svoja opažanja in misli. Učiteljica se spominja:

»Starši in njihovi otroci so si ogledovali fotografije, se pogovarjali o njih in verbalno komunicirali z njimi, kar je bilo zelo spodbudno.«

Nato je bila na vrsti poglobljena razprava o fotografijah in delavnica pisanja, ki je potekala v manjših skupinah s po štirimi osebami. Starši so učencem pomagali pri pravilnem urejanju besedil na razglednicah, učenci pa so lahko pokazali svoje znanje tujih jezikov. Ustvarjene razglednice niso bile napisane samo v poljščini, temveč tudi v angleščini, francoščini, nemščini in ruščini. Ena izmed mater je po koncu delavnice priznala, da si ne bi nikoli mislila, da lahko njena hči razmišlja tako trezno, da opazi težave, s katerimi se soočajo begunci, ki so deležni diskriminacije. Učiteljica pravi:

»Staršem je bilo zelo všeč, da smo se pogovarjali o temah, povezanih z drugimi religijami in kulturami. Delili so lastne izkušnje in se spominjali zgodb svojih starih staršev, ki so jim pripovedovali o ukrajinskih banditih, tolpah UIA, ki so ustrahovale vasi. To območje je blizu ukrajinske kulture, v bližnjem mestu Ulucz imamo izmed najstarejših pravoslavnih cerkva na Poljskem, kamor prihajajo ljudje na čudovite pravoslavne maše, zato si starši naših otrok resnično želijo, da njihove otroke naučimo strpnosti in spoštovanja drugačnosti.«

Iniciativa lokalne enote gibanja Ligue de l'enseignement Côte-d'Or: naslavljanje splošne javnosti (Francija)

Na oddelku za enakost v raznolikosti in boj proti rasizmu lokalne enote gibanja Ligue de l'enseignement Côte-d'Or smo si želeli v okviru projekta »Širimo solidarnost« vzpostaviti stik s splošno javnostjo. V ta namen smo se odločili, da razvijemo partnerski odnos z organizacijo, ki redno komunicira z javnostjo. Kot ustrezno rešitev smo izbrali pošte. V preteklosti so med poštami in lokalno šolo Côte-d'Or Second Chance School že obstajala partnerstva, zato ni bilo težko vzpostaviti stika z njihovim predstavnikom za regionalni razvoj, zadolženim za družbeno angažiranost.

Po sestanku smo se odločili, da bodo na poštah uradi v mestu Dijon izvedli dve animaciji. Konkretno so moderatorji na pošte dostavili razglednice in na sestanku uslužbencem na kratko obrazložili vsebino projekta, da bi jih spodbudili k sodelovanju. V tem primeru so naslovnike razglednic izbrali sami moderatorji.

Motivi obeh organizacij so bili zagotovo različni, a so se odlično dopolnjevali. Za Ligue de l'enseignement je

šlo za vzpostavljanje stika s splošno javnostjo namesto samo s šolami. Obenem pa smo lahko na ta način promovirali gibanje Ligue de l'enseignement v svoji regiji. Za pošto pa je bila to poleg komunikacijskega projekta priložnost, da v praksi pokažejo svojo družbeno angažiranost.

Čeprav je bilo prvič sodelovanje omejeno na dva poštna urada, smo se zaradi zelo pozitivnih odzivov odločili, da bo sodelovanje postalo stalno. Še več, sodelovanje bomo okrepili:

- s povečanjem števila poštних poslovalnic, ki sodelujejo v projektu,
- s sodelovanjem poštних uradov tudi na podeželskih območjih, ne samo v mestih
- in z vzpostavitvijo sodelovanja z organizacijami *Maisons de Service Au Public* (»Hiše javnih storitev«), katerih eden najpomembnejših ciljev je olajšati ljudem uveljavljanje svojih pravic.

Povezovanje projekta »Širimo solidarnost« z drugimi projekti in aktivnostmi (Slovenija)

Na Društvu Humanitas že več kot petnajst let delujemo na področju globalnega učenja in aktivnega državljanstva. Sodelujemo v številnih dolgoročnih projektih in aktivnostih, prek katerih sta mogoča diseminacija in razširjanje projekta »Širimo solidarnost«:

- **Klub učiteljev in učiteljic globalnega učenja:** V okviru te iniciative organiziramo redna srečanja in usposabljanja za več kot 60 učiteljev in učiteljic ter pedagoških delavcev iz vse Slovenije. Glavni nameni kluba so promocija metod globalnega učenja in spodbujanje kritičnega mišljenja pri formalnih in neformalnih pedagoških delavcih, podpora pri uvajanju teh metod v šolah ali v neformalnih okoljih ter izmenjava idej in praks. Gradivo, pripravljeno v okviru projekta »Širimo solidarnost«, bo uporabno tudi za člane in članice kluba.
- **CulPeer4Change:** Humanitas pri tem evropskem projektu sodeluje kot partner, skupaj z organizacijami iz osmih različnih držav. Cilj projekta je ozaveščati mlade o pomenu ciljev trajnostnega razvoja na področju podnebnih sprememb, otrokovih pravic in migracij ter uvajanje inovativnih konceptov in izobraževalnih modelov na področju formalnega in neformalnega učenja. Razglednice solidarnosti bi bile lahko za ta projekt koristne kot način za ozaveščanje mladih o globalizaciji in solidarnosti.

- **PeerAct – Upscaling peer-to-peer anti-bias education for promoting common values:** Glavni cilj tega projekta, ki ga financira EU, je opremiti mlade s socialnimi kompetencami za spodbujanje temeljnih družbenih vrednot nediskriminacije, strpnosti, solidarnosti in enakosti med mladimi po vsej Evropi. V okviru projekta bomo mlade usposobili za izvajanje delavnic o sprejemanju raznolikosti, boju proti diskriminaciji, strpnosti in enakosti. Udeleženci bodo sodelovali pri tristopenjskem mednarodnem usposabljanju, ki bo potekalo po priznani metodi »A World of Difference« organizacije European Peer Training Organisation (EPTO). Gradivo, pripravljeno v okviru projekta »Širimo solidarnost«, bo lahko uporabno tudi kot orodje za dodatno izobraževanje in usposabljanje udeležencev.

DODATNI VIRI

05

Dodatni viri

Slovarček

Enakopravnost in različnost

Akulturacija

Ta izraz opisuje vse pojave, katerih posledica je stalen in neposreden stik med skupinami posameznikov iz različnih kultur, ki povzroča spremembe v začetnih kulturnih modelih ene ali obeh skupin.

Antisemitizem

Izraz se je pojavil konec 19. stoletja v Nemčiji in označuje sovražno razpoloženje do Judov v rasnem in psevdoznanstvenem smislu, medtem ko so jih pred tem obravnavali v verskem in kulturnem smislu (protijudovstvo). V splošnem ta izraz označuje posebno sovražnost do skupine ljudi, ki jih ljudje (točno ali netočno) smatrajo za Jude.

Asimilacija

Asimilacija je skrajna različica akulturacije. Gre za pojav, ko kultura ene izmed skupin popolnoma izgine, se asimilira in ponotranji kulturo druge skupine, s katero je v stiku.

Azil

Oblika zaščite, ki jo neka država nudi na svojem ozemlju in temelji na načelu nevračanja ter na mednarodno in nacionalno priznanih pravicah beguncev. Prizna se osebam, ki zaščite ne morejo poiskati v državi, katere državljanstvo imajo in/ali v kateri imajo stalno prebivališče, predvsem zaradi strahu pred preganjanjem zaradi rase, religije, državljanstva, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnega prepričanja.

Diferencializem

Diferencializem je ideologija, ki zagovarja ločevanje, diskriminacijo, izključevanje ali razumevanje posameznika ali skupine kot manjvrednih na podlagi resničnih

ali domnevnih razlik. Diferencializem se pojavlja kot odziv na univerzalizem (po katerem smo pred zakonom vsi enaki). Ker po znanstvenih spoznanjih kategorija rase ne obstaja, rasizem temelji na kulturnih kategorijah, še posebej na tezi, da kulturna heterogenost ogroža preživetje določenih kultur.

Diskriminacija

Izraz »diskriminacija« označuje različno obravnavo oseb ali skupin ljudi. Diskriminacija vključuje prakse, ki onemogočajo enak dostop do družbenih vlog, statusa ali krajev na podlagi družbeno konstruiranih značilnosti.

Etničnost

Etničnost oz. etnična pripadnost je občutek skupnega porekla, bodisi kar zadeva jezik, običaje, fizične podobnosti ali zgodovino. Ta koncept je zelo pomemben v družbeni in politični sferi. Nanaša se na skupno sociokulturno dediščino, s čimer se razlikuje od koncepta rase, ki pomeni skupne biološke in morfološke značilnosti, povezane s skupnimi predniki. Etnična pripadnost je torej vse, kar prispeva k občutku identitete in pripadnosti ter k posledičnim izrazom te pripadnosti.

Heterofobija

Francosko-tunizijski pisatelj in esejist Albert Memmi opredeljuje heterofobijo kot »zavračanje drugega na podlagi kakršnih koli razlik. Predpona »hetero-« izvira iz grščine in pomeni »drugi«. Po njegovem mnenju je heterofobija najpomembnejše občutje, na katerem temelji rasizem. Te definicije ne gre zamenjavati z drugo opredelitvijo istega pojma, povezano s heteroseksualnostjo, po kateri predstavlja nasprotje homoseksualnosti oziroma sovražnost do heteroseksualcev.

Homofobija

Izraz »homofobija« označuje vsakršne izraze (govor, prakse, nasilje ipd.) zavračanja ali diferenciacije istospolnih ljudi, skupin ali praks oziroma ljudi, skupin ali praks, ki so percipirane kot takšne.

Identiteta

V psihologiji je pojem identitete opredeljen kot kognitiven in čustven proces, s pomočjo katerega oseba razume in dojema samo sebe. Omogoča, da se oseba izogne definitivnemu določanju identitete in ta koncept poveže z načelom individualne emancipacija. Če uporabimo bolj kolektiven pristop in se izognemo pasti nacionalne identitete, lahko kulturno in družbeno identiteto razumemo kot identiteto, ki združuje vse, kar imamo skupnega z drugimi člani skupine, ko so vrednote, norme in pravila, ki si jih posameznik deli s svojo skupnostjo ali z družbo.

Institucionalni rasizem

Izraz »institucionalni rasizem« se nanaša na vse neformalne neenake procese, do katerih pride znotraj določene institucije in ki običajno diskriminirajo, izključujejo ali stigmatizirajo posameznike, ki pripadajo skupini, podvrženi rasizmu. Institucionalni rasizem označuje sorazmerno zavesten odpor večine proti načelu demokratizacije.

Integracija

Izraz »integracija« označuje kompleksen proces, ki daje posameznikom »občutek identifikacije z družbo in njenimi vrednotami«. Po mnenju francoskega zgodovinarja in politologa Patricka Weila je integracija »stalni proces internalizacije skupnih pravil in vrednot, [ki] v nacionalnem kontekstu socializirajo

državljane, ki živijo na različnih geografskih območjih ter pripadajo različnim družbenim razredom, kulturam ali religijam«. Danes nekateri raziskovalci uporabi tega koncepta nasprotujejo.

Islamofobija

Francoska svetovalna komisija za človekove pravice CNCDH uporablja izraz »islamofobija« za označevanje strahu pred islamom oziroma zavračanja islama, ki vodi v izključevanje, stigmatizacijo ali zavračanje muslimanov.

Komunitarizem

Ta neologizem se je pojavil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v povezavi z zahtevami nekaterih »manjšin« v Severni Ameriki (ameriški staroselci, Afroameričani, francoski prebivalci Quebeca). V slabšalnem smislu izraz komunitarizem označuje obliko etnocentrizma ali sociocentrizma, ki daje prednost skupnosti (etnični, verski, kulturni, družbeni, politični, mistični, športni ipd.) pred posameznikom. Takšna skupnost je običajno obrnjena navznoter. Takšen »identitetni«, »kulturni« oziroma »skupnostni« odnos poskuša tudi vplivati na stališča in vedenje pripadnikov skupnosti, ki so se skupnosti dolžni prilagoditi.

Ksenofobija

Izraz izhaja iz grške besede *xenos*, ki pomeni »tujec«. Gre za občutek strahu pred tujci ali zavračanje tujcev ter v širšem smislu skupin, ki jih nekdo dojemata kot drugačne.

Kulturna raznolikost

Kulturna raznolikost je prepoznavanje obstoja različnih kultur. Splošna deklaracija UNESCO o kulturni raznolikosti velja za standardizacijski instrument, ki prvič prepoznava kulturno raznolikost kot »skupno dediščino človeštva« in smatra, da je zaščita kulturne raznolikosti konkreten in etični imperativ, ki je neločljiv del spoštovanja človekovega dostojanstva. Nekateri sociologi koncept kulturne raznolikosti uporabljajo za opisovanje obstoja različnih kultur v okviru določene družbe ter znotraj nacionalnih držav.

Manjšine

Manjšine nastajajo v družbenih odnosih: gre za skupine, ki jih določena družba obravnava drugače, jih stigmatizira ali jih zavrača.

Medkulturno

Izraz »medkulturno« označuje srečevanje kultur. Bolj kot most med kulturami gre za mešanico različnih kulturnih odnosov, nov prostor interakcij.

Migrant

Migrant je oseba, ki zapusti svojo državo izvora, da bi se dolgoročno naselil v drugi državi, katerega državljanstva nima. Medtem ko izraz »imigrant« oz. »priseljenc« poudarja zorni kot ciljne države, izraz »emigrant« pa državo izvora, izraz »migrant« upošteva celoten migracijski proces.

Predsodki

V prvotnem pomenu izraz »predsodek« označuje vnaprejšnje prepričanje, na podlagi katerega so posamezniki

kategorizirani in včasih tudi izločeni. V širšem smislu izraz označuje tudi proces žaljive generalizacije. Kadar je skupina, ki je podvržena tem predsodkom, kategorizirana glede na raso, govorimo o rasnih predsodkih.

Rasizem

Medtem ko se izraz »rasa« redno uporablja že od 18. stoletja, se je začel izraz »rasizem«, katerega začetki sicer segajo v obdobje pred prvo svetovno vojno, pogosteje uporabljati v 20-ih in 30-ih letih prejšnjega stoletja. V slovarju Larousse se je pojavil leta 1932. Označeval je prakse (segregacijo, diskriminacijo, nasilje ipd.), percepcije (stereotipe, predsodke ipd.) in govor, ki običajno »karakterizirajo določeno skupino ljudi po naravnih značilnostih, ki so same po sebi povezane z intelektualnimi in moralnimi lastnostmi, ki vejjajo za vsakega posameznika te skupine.« Takšna karakterizacija je potem podlaga za diskriminacijo, izključevanje ali omalovaževanje.

Velikega interesa v številnih razpravah je bila deležna definicija francoskega sociologa Alberta Memmija: »Rasizem je posplošena opredelitev in vrednotenje razlik, resničnih ali namišljenih, v korist tožnika in v škodo njegove žrtve, z namenom opravičevanja napada ali privilegija.« Klasični rasizem temelji na konceptu biološko ločenih ter (fizično in intelektualno) bistveno razlikujočih se ras.

Seksizem

Izraz »seksizem« so v 1960-ih letih izumili Američani, ki so navdih dobili pri izrazu »rasizem«. Koncept se je nato razširil na mednarodno raven. Označuje poudarjanje povezave med prevlado moškosti in rase: v obeh primerih se ljudje opirajo na fizične

razlike (barvo kože, spolne organe ipd.) za pojasnjevanje in upravičevanje diskriminacije, omalovaževanja in dojemanja drugih kot manjvrednih.

Po definiciji Marie-Josèphe Dhavernas in Liliane Kandel je seksizem specifičen sistem »v primerjavi z drugimi sistemi diskriminacije in prevlade«, saj prodre v »veliko večino ideoloških in kulturnih produkcij naših družb«. Ustvarja »ambivalentno dvojno podobo z dvema enako razvitima vidikoma zatirane skupine (ki ju v osnovi povzema dihotomija devica – kurba)«, na kateri temelji.

Skupnost

Splošno gledano skupnost označuje družbeno skupino, ki vključuje ljudi z enakimi značilnostmi, življenjskim slogom, kulturo, jezikom, interesi ipd.

Člani skupnosti med seboj sodelujejo in jim je skupen tudi občutek pripadnosti do te skupine.

Primeri: kitajske skupnosti v velikih mestih, skupnost umetnikov, virtualne spletne skupnosti ipd.

Namerna skupnost je skupina ljudi, ki se odločijo živeti skupaj in upoštevati enaka pravila.

Primeri: skupnost hipijev, redovniška skupnost ipd.

Spol

Medtem ko je biološki spol (angl. *sex*) dejavnik, povezan z razlikami med moškimi in ženskami, je družbeni spol (angl. *gender*) sociokulturna in politična norma, ki opredeljuje, kaj določa moškost in ženskost, zlasti na področju družbenih vlog in izražanja spola (navad, stališč ipd.). Spol vsebuje

koncept družbenega ravnovesja moči med kategorijami, ki jih vzpostavlja (med moškimi in ženskami) ter znotraj teh kategorij (na primer med tako imenovanim možatim moškim in tako imenovanim požensčenim moškim ali pa med žensko, ki je gospodinja, ter poslovno žensko).

Teorija grešnega kozla

Po teoriji grešnega kozla, ki je povezana z obredom pokore, nekatere skupine lastno nasilje opravičujejo tako, da za nasilje krivijo druge ter tako opredeljujejo notranjega ali zunanjega sovražnika. Skupina vse svoje nasilje osredotoča na takšnega ciljnega sovražnika. Ta pojav nikoli ni povsem zavesten (večina članov skupine je prepričana, da ima sovražnik negativne lastnosti, na katere se je potrebno odzvati z nasiljem).

Analiziranje fotografij

Zorni kot

Kot, iz katerega gledalec vidi subjekt(e) na prizoru oziroma fotografiji. Subjekt je mogoče fotografirati od spredaj, od zadaj, s strani ali tričetrtinsko z leve ali desne.

Osvetlitev od zadaj

Situacija, ko je na fotografiji močan vir svetlobe usmerjen proti objektivu fotoaparata. Takšen posnetek je sicer zahteven, a lahko z njim dosežemo zanimive rezultate.

Od roba do roba

Fotografija, ki pokriva celotno stran, brez robov.

Kompozicija

Umetnost postavljanja različnih elementov, ki sestavljajo fotografijo, v kader. Kompozicija usmerja pogled. Gl. tudi »vodilne linije«.

Kontrast

Kontrast na fotografiji (ali na delu fotografije) je razlika med območji svetlobe in sence.

Stičišče ali bežišče

Točka stičišča je tam, kjer se navidezno stikajo linije objekta.

Bežiščnice

Linije, ki predstavljajo perspektivo in se stikajo v točki bežišča ali stičišča.

Globinska ostrina

Območje kadra, ki je ostro v treh dimenzijah in pripomore k občutku globine oz. prostornine.

Kader

Območje prostora, ki je zajeto v posnetku oziroma je vidno na fotografiji. Zamejuje ga okvir posnetka.

Flat tint

Barva, ki je enakomerno porazdeljena po površini.

Očišče

Točka, v kateri se stikajo linije kompozicije.

Fokus

Del subjekta, ki je izostren s prilagoditvijo ostrenja objektivna fotoaparata.

Ospredje

Del vidnega polja, ki se nahaja med gledalcem in glavnim objektom na fotografiji.

Oblika

Vizualni, neikonični znak: geometrijski lik, grafem, točka ipd.

Okvir

Robovi fotografije, ki označujejo meje prikazanega prostora oziroma vidnega polja. Okvir ločuje to, kar je v vidnem polju, od tistega, kar ni zajeto v objektiv fotoaparata.

Določanje kadra

Določanje vidnega polja, zajetega s fotoaparatom. Lahko gre za širok ali bližnji plan.

Zlati rez

V asimetrični slikovni kompoziciji izraz »zlati rez« označuje idealno harmonično razmerje med večjim in manjšim izmed dveh delov. Vrednost razmerja je $(1+\sqrt{5})/2$. Lahko ga opredelimo kot razmerje med dvema deloma, kjer je razmerje manjšega proti večjemu delu enako kot razmerje večjega proti vsoti obeh delov.

Zrnatost

Vizualni izgled srebrnih kristalov (ali pikslov), ki tvorijo fotografijo. Hiter videoposnetek je običajno bolj zrnat kot počasen. Bolj ko je fotografija povečana, bolj vidna postanejo zrna ali piksli na nevtralnih predelih posnetka. Temu pojavu pravimo tudi zrnatost filma oz. zrnatost digitalnega posnetka.

Vodilne linije

Vidne linije, ki sestavljajo kompozicijo fotografije.

Nizek zorni kot

Kot gledanja, kjer gledalec gleda subjekt od spodaj navzgor.

Medij

Material, na katerem je reproducirana fotografija.

Izven kadra

Nevidni prostor, ki na splošno meji na vidno polje in si ga predstavlja gledalec.

Prevelika osvetljenost

Fotografija je preveč osvetljena, če je na njej preveč svetlobe in je videti zelo bleda in nejasna. Uporablja se tudi izraz »zapečenost«.

Perspektiva

Perspektiva je umetnost predstavljanja predmetov na dvodimenzionalni površini, tako da ta reprezentacija daje vtis naravnega gledanja.

Tekstura

Tekstura je površinska kakovost fotografije, povezana z njenim materialom, ki je povezana z otipno percepcijo fotografije.

Premajhna osvetljenost

Fotografija je premalo osvetljena, če ni dovolj svetlobe. V tem primeru ima lahko le majhno globino ali je brez nje, barve pa so zelo temne ali imajo malo kontrasta.

Široki kot

Širokokotni objektiv ima kratko goriščno razdaljo. Uporablja se na različne načine, najpogosteje pa za panorame, saj omogoča široke kadre. Fotografije, posnete s širokokotnim objektivom, imajo pogosto različne ravnine, zaradi katerih se zdi fotografija dlje stran.

Povečava (zoom)

Optično gibanje, ki subjekt navidezno približa gledalcu (povečava oz. *zoom in*) ali ga oddalji od njega (pomanjšava oz. *zoom out*).

Dodatni viri

Tematske spletne strani

O rasizmu in nestrpnosti:

Razkriti obrazi rasizma – priročnik za učitelje, kako uporabiti plakate kot izhodišče za pogovor o rasizmu.

Amy Skinner, Kristina Božič, Amnesty International Slovenije, 2011
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Prvi koraki.

Amnesty International Slovenije, 2009
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Prepoznavanje rasne diskriminacije in borba proti njej: kratek vodič.

Mirovni inštitut, 2003
http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/pdf/MI_rasna_diskriminacija.pdf

Priročnik za prijavljanje sovražnega govora na družbenih omrežjih.

Iztok Šori in Andrej Motl, Mirovni inštitut, 2018
<https://www.mirovni-institut.si/publikacije/prirocnik-za-prijavljanje-sovraznega-govora-na-druzbenih-omrezjih/>

Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija.

Roman Kuhar, Mirovni inštitut, 2009
<https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/Na-kriziscih-diskriminacije.pdf>

Svet Evrope, Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti

www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance

O podnebnih spremembah:

Priročnik za soočanje z globalnimi izzivi.

Društvo Humanitas, 2010
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1348489852.pdf>

Slovenija znižuje CO2, kratki animirani filmi.

Umanotera, 2012
<https://www.youtube.com/watch?v=k0wgfMjQklk&list=PLrBUO-zJvWSgA8xIG3yWlsijx8GtvMIWs>

Priročnik za globalno učenje.

Sloga, 2008
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1348489755.pdf>

O duševnem zdravju:

Svetovna zdravstvena organizacija

https://www.who.int/mental_health/evidence/en/promoting_mhh.pdf

O migracijah in solidarnosti:

Priročnik za pedagog za opolnomočenje mladih glede CTR-jev in migracij.

Društvo Amnesty International Slovenije, 2019
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Razor-Wired. Reflections on Migrant Movements through Slovenia in 2015.

Mirovni inštitut, 2015
https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/Razor_wired_publikacija_web.pdf

Challenging global citizenship through interculturality: Crossing borders and practicing solidarity.

Nina Vodopivec, Društvo Humanitas, 2012
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1342783963.pdf>

Dodatni viri

Literatura za mlade

Rasizem in diskriminacija

Janja Vidmar: Kebarie.*Miš, 2010*

Kebarie oz. Kedi je romska deklica, ki je v šoli nimajo preveč radi. Obtožijo jo, da krade, se ji posmehujejo, zdi se ji, da je tudi učiteljica ne mara. Ob vsem tem Kedi poskuša najti svojega očeta, ki je izginil.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Jasmina Ahmetaj, Marta Gregorčič: Dekle z bonboni.*Založba Frekvenca, 2013*

Knjiga se dogaja v devetdesetih letih v Mariboru, kjer je dekle odraščalo s sestrami in starši, za katere je bilo nepredstavljivo, da bi se punca moškega pred poroko sploh dotaknila, kaj šele da bi bil to Slovenec. Jasmina je izstopala

v bistrosti, pa tudi v upornosti, saj jo je bolj kot vse drugo privlačil nedostopen slovenski svet. Ko njeni hormoni podivjajo, se začne vse bolj zapletati v mrežo odnosov z dvema fantoma in dvema družbenima tradicijama.

<https://www.bukla.si/knjigarna/leposlovje/dekle-z-bonboni.html>

Podnebne spremembe in okolje

Evald Flisar: Alice v nori deželi.*Vodnikova založba, 2008*

Fantazijska humorna zgodba o Alici in profesorju Skočirju, ki pristane na skrivnostnem otoku, kjer je dežela Poterunija, ki je nekakšna postapokaliptična država, ki nima več naravnih virov, vse pa izdelujejo iz materiala, ki ga izkopavajo izpod mesta. Dotika se posledic ekoloških katastrof in klimatskih sprememb ter politično-ekonomskih posledic, ki jih te prinašajo.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Enakost spolov

Nepozabne: ženske, ki so premikale meje našega sveta.*Mladinska knjiga, 2020*

Zgodbe petdesetih izjemnih Slovenk, ki so vsaka na svojem področju pogumno utirale nove poti in sooblikovale našo skupnost.

<https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/nepozabne-p-9789610157724>

Nika Kovač: Pogumne punce*Mladinska knjiga, 2018*

Knjiga direktorice Inštituta 8. marec in znane aktivistke za enakopravnost spolov Nike Kovač nam predstavlja 30 punc – Slovenk in tujk – ki so s svojimi pogumnimi dejanji spreminjale svet.

<https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/pogumne-punce-2562257-pr>

Duševno zdravje

Suzana Tratnik: Ime mi je Damjan.*ŠKUC, 2001*

Devetnajstletni Damjan odkriva samega sebe in se ob tem sooča s številnimi težavami. Zdi se, da ga nihče ne razume, s starši ima zelo slab odnos, ne razumejo ga niti punca in prijatelji. V svoji stiski se zateka k alkoholu in drogam, vendar se mora boriti proti predsodkom družbe in poiskati svojo pot.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Migracije in solidarnost

Marek Vardas: Na begu.*Malinc, 2018*

Knjiga je poročilo o domišljjski poti dečka in njegovega psa Alana skozi mesta, dežele in celine, na katerih se srečuje s prijateljstvom in zavrnitvijo. Prebivalci mest poosebljajo lastnosti, ki vodijo k predsodkom do vsega tujega in k lagodnemu upravičevanju lastnega nezanimanja za usodo sočloveka.

<https://www.bukla.si/knjigarna/otrosko-in-mladinsko/od-4-do-8-let/leposlovje-za-otroke/na-begu.html>

Dodatni viri

Tematska literatura

Duševno zdravje

Rok Svetlič: Filozofija človekovih pravic.

Založba Annales, 2009

Podnebne spremembe in okolje

Lučka Kajfež Bogataj: Vroči novi svet.

Cankarjeva založba, 2013

Lučka Kajfež Bogataj: Planet voda.

Cankarjeva založba, 2015

Dušan Plut: Zeleni planet? - Prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju.

Didakta, 2004

Boštjan Videmšek: Plan B - Pionirji boja s podnebno krizo in prihodnost mobilnosti.

UMco, 2020

Vincent Liegey idr.: Projekt Od-rasti - Manifest za brezpogojno podporo za neodvisnost.

Založba Sanje, 2015

Enakost spolov

Amnesty International Slovenije in Mirovni inštitut: Človekove pravice žensk: uvodna pojasnila in dokumenti, 2004

Milica Antić Gaber, Veronika Tašner, Irena Lesar idr. Brez spopada: kultur, spolov, generacij.

Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 2009

Duševno zdravje mladih

Anica Mikuš Kos: Duševno zdravje otrok današnjega časa.

Didakta, 2017.

Karen Miller: Otrok v stiski: priročnik za vzgojitelje, učitelje, strokovnjake in starše, ki se srečujejo z otroki, ki doživljajo stiske, krize in stres.

Educy, 2000

Migracije in solidarnost

Jernej Mlekuž: ABC migracij.

Založba ZRC, 2011

Boštjan Videmšek: Na begu.

Knjigarna Bukla, 2016

Dodatni viri

Tematska filmografija

Okolje

Upor - dokumentarni film o delovanju Lafarge-a v Zasavju

(Darko Sinko in Lara Simona Taufer, 2013)

<https://www.youtube.com/watch?v=JUYz825WQjQ&feature=youtu.be>

Rasizem in diskriminacija

Dolge počitnice

(Damjan Kozole, 2012)

Dokumentarni o političnem izbrisu, ki se je zgodil 26. februarja 1992, dobrega pol leta po osamosvojitvi, ko je Slovenija okoli 20.000 ljudi brez opozorila odstranila iz registra državljanov. Dokumentarec

pripoveduje življenjsko zgodbo treh ljudi, ki jih je ta izbris zaznamoval za vse življenje.

Koalicija sovraštva

(Erik Valenčič, 2013)

Dokumentarni film o ekstremističnih skupinah v Sloveniji, ki pod pretvezo domoljubja izvajajo ksenofobno, rasistično in homofobno nasilje.

Enakost spolov

Aleksandrinke

(Metod Pevec, 2011)

Dokumentarni film o ženski emigraciji zaradi revščine in fašistične politike. Številne ženske so se vrnilo prepozno, da bi lahko doživele svoje lastno materinstvo in svoj dom.

Migracije

Dar Fur - Vojna za vodo

(Tomo Križnar, Maja Weiss, 2008)

Celovečerni dokumentarni film o misiji Toma Križnarja, ki ga je februarja 2006 tedanji slovenski predsednik dr. Janez Drnovšek poslal med upornike v Darfur z nalogo, da preveri, kaj se v resnici dogaja.

Dodatni viri

Gledališke predstave

Skozi oči begunca

(Društvo Humanitas, 2016)

Predstava *Skozi oči begunca* je izkustvena interaktivna gledališka igra, ki obiskovalcem omogoča, da na lastni koži podoživijo občutke, stiske in kršitve pravic ljudi na begu. To lahko dosedanja prepričanja ljudi obrne na glavo in jih postavi pod vprašaj. V igri udeleženci in udeleženke stopijo v čevlje beguncev in migrantov ter se s pomočjo igralcev podajo na negotovo in mukotrpno pot skozi

neštete ovire in nevarnosti v osrčje »obljubljene« in negostoljubne Evrope. Vendar se za nekatere pot tam ne konča.

Gejm

(Slovensko mladinsko gledališča in *Maska Ljubljana*, 2020)

Gledališka predstava o ljudeh, ki so prepešali pol sveta, da bi pobegnili pred vojnami, preganjanjem, nasiljem in uničujočo revščino. Zadnjih dobrih sto kilometrov poti – poti, ki jih

v Bosni in Hercegovini še loči do njihovega cilja v Evropski uniji – imenujejo gejm (iz angl. game – »igra«). Gejm nima pravil, zakoni ne veljajo, policijska pooblastila so neomejena, nasilje brutalno. Številni poskušajo večkrat, tudi dvajsetkrat ali tridesetkrat: enkrat jim mora uspeti. Za marsikoga se gejm konča usodno. Avtorski projekt *Gejm* preizprašuje vlogo in odgovornost Slovenije ter njene mejne politike za življenje in usodo ljudi na begu.

PRI PROJEKTU IN OBLIKOVANJU PRIROČNIKA SO SODELOVALI:

- **Fatima Akkacha**

Vodja izobraževalnih projektov pri gibanju Ligue de l'enseignement

- **Yves Béal**

Pisatelj in vodja usposabljanja

- **Pauline Begrand**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Savoja

- **Yves Bon**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Rona-Alpe

- **Charles Conte**

Vodja projektov na področju sekularizma pri Ligue de l'enseignement

- **Anne Deyris**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Pireneji-Atlantik

- **Marie Ducellier**

Vizualno izobraževanje pri gibanju Ligue de l'enseignement

- **Éric Favéy**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Isère

- **Auréli Gaudin**

Vodja oddelka za evropsko in mednarodno solidarnost ter migracije pri gibanju Ligue de l'enseignement

- **Élise Gosselin**

Vodja projektov na področju branja in pisanja pri gibanju Ligue de l'enseignement

- **Sarah Klinger**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Deux-Sèvres

- **Nicolas Lang**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Val-de-Marne

- **Jean-Noël Matray**

Vodja oddelka za kulturo pri gibanju Ligue de l'enseignement

- **Philippe Moscarola**

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Rona-Alpe

PRIREDBA PRIROČNIKA ZA SLOVENIJO:

- **Društvo Humanitas – center za globalno učenje in sodelovanje**

Zemljemerska ulica 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
01/430 03 43
info@humanitas.si
<http://www.humanitas.si>

- **Prevod iz angleškega jezika:**

Tadej Turnšek

- **Tisk:**

Tiskarna Print Point

Širimo solidarnost

BUILD EUROPEAN SOLIDARITY TODAY (BEST)

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti
Izobraževanje za solidarnost

www.fraternity-card.eu

Sofinancirano s sredstvi
programa Evropske unije
Erasmus+.

Build European Solidarity Today
(BEST) je Erasmus+ projekt.

